

บทที่ ๔

ทักษะของไทยที่มีต่อลาว และ ทักษะของลาวที่มีต่อไทย

การศึกษาเรื่องทักษะระหว่างไทยกับลาวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะนอกจากไทยและลาวจะเป็นประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงกันแล้ว ในประเทศไทยยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ฉะนั้นการศึกษาในประเด็นดังกล่าวจะยิ่งส่งผลให้ไทยและลาวมีความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งการศึกษาเรื่องทักษะของไทยที่มีต่อลาวและทักษะของลาวที่มีต่อไทยในที่นี้เป็นการศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น

เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อทักษะของไทยที่มีต่อลาวและทักษะของลาวที่มีต่อไทย

เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อทักษะของไทยที่มีต่อลาวและทักษะของลาวที่มีต่อไทย ประกอบด้วยเหตุการณ์สำคัญ ๓ เหตุการณ์ กล่าวคือ

สงครามระหว่างกรุงธนบุรีกับเวียงจันทน์และเมืองพวน

สงครามระหว่างกรุงธนบุรีกับเวียงจันทน์ในปลาย พ.ศ. ๒๓๒๑ และสงครามระหว่างกรุงธนบุรีกับเมืองพวนใน พ.ศ. ๒๓๒๒ เป็นเหตุให้ทั้งไทยและลาวต้องสูญเสียเลือดเนื้อ กำลังคน ทรัพย์สิน บ้านเมือง โดยเฉพาะเวียงจันทน์และเมืองพวนได้รับความเสียหายอย่างหนักเนื่องจากอยู่ในฐานะผู้แพ้สงคราม หลังจากที่ยกกองทัพกรุงธนบุรีสามารถยึดเวียงจันทน์ได้สำเร็จ กองทัพกรุงธนบุรีได้ปฏิบัติต่อเวียงจันทน์ดังนี้

ทำลายตัวเมืองและบ้านเรือนของราษฎร สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกซึ่งคุมกำลังไปตีเวียงจันทน์ในครั้งนั้นได้สั่งให้ทำลายตัวเมืองเวียงจันทน์ ตลอดจนเสบียงอาหาร เรือกสวนไร่นา และบ้านเรือนของชาวเวียงจันทน์จนเสียหายยับเยิน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าศิริบุญสารกลับมายึดเวียงจันทน์เป็นที่ยึดได้อีก

เก็บกวาดทรัพย์สินมีค่าส่งมากรุงธนบุรี ในบรรดาทรัพย์สินมีค่าทั้งหลายของ
เวียงจันทน์ที่กองทัพกรุงธนบุรีเก็บส่งลงมา ที่สำคัญคือพระแก้วมรกต และพระบาง^๑ การนำ
พระพุทธรูปทั้งสององค์ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเวียงจันทน์ส่งมากรุงธนบุรีครั้งนี้
ด้วยหวังจะทำลายขวัญกำลังใจของชาวเวียงจันทน์ ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการแสดงให้เห็นอำนาจที่
เหนือกว่าในฐานะผู้ชนะสงคราม

ภาพที่ ๑๔๑ พระแก้วมรกต

^๑ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบางคืนให้เจ้านันทเสนนำ
กลับไปประดิษฐานที่ลาวตามเดิม

ภาพที่ ๑๔๒ พระปาง

กวาดต้อนชาวเวียงจันทน์ส่งมากรุงธนบุรี ชาวเวียงจันทน์ที่ถูกกวาดต้อนมานี้มีเชื้อพระวงศ์ของเวียงจันทน์รวมอยู่ด้วยถึงสามพระองค์ คือ เจ้านันทเสน เจ้าอินทวงศ์ และเจ้าอนุวงศ์ พระโอรสของเจ้าศิริบุญสารซึ่งถูกนำมาเป็นตัวประกันที่กรุงธนบุรี รวมถึงราษฎรเวียงจันทน์อีกเป็นจำนวนมาก การกวาดต้อนในครั้งนี้นอกจากจะทำให้ครอบครัวพลัดพรากจากกัน ราษฎรต่างพากันเสียขวัญแล้ว การกวาดต้อนของกองทัพกรุงธนบุรียังส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของเมืองเวียงจันทน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากประชากรมีความสำคัญต่อ เศรษฐกิจและความรุ่งเรืองของเวียงจันทน์ การกวาดต้อนชาวเวียงจันทน์ส่งลงมากรุงธนบุรีจึงเท่ากับเป็นการทำลายเศรษฐกิจของเวียงจันทน์ทางอ้อม เพราะปรากฏว่าหลังจากที่กองทัพกรุงธนบุรีกวาดต้อนชาวเวียงจันทน์ลงไปแล้ว ชุมชนของเวียงจันทน์บางแห่งได้กลายเป็นชุมชนร้าง ไร่นาไม่มีคนทำ เป็นเหตุให้รัฐบาลไม่สามารถเก็บส่วยอากร ตลอดจนเกณฑ์แรงงานได้เต็มเม็ด เต็มหน่วยเท่าที่ควร (พรรษา สันตวัศดี, ๒๕๒๑, หน้า ๒๖)

เวียงจันทน์ถูกลดฐานะมาเป็นเมืองประเทศราชของไทย หลังพ่ายแพ้ต่อกองทัพกรุงธนบุรี เวียงจันทน์ถูกลดฐานะจากแคว้นเอกราชซึ่งเคยมีเกียรติภูมิทัดเทียมกับกรุงธนบุรีทุกประการ ลงมาเป็นเพียงแค่หัวเมืองประเทศราชของไทย ยิ่งไปกว่านั้นเจ้านายในราชวงศ์ของเวียงจันทน์บางส่วนยังตกอยู่ในฐานะตัวประกันของไทยอีกด้วย ซึ่งสิ่งนี้สร้างความกดดันให้กับเวียงจันทน์อย่างยิ่งและส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียงจันทน์ในระยะต่อมา (พรรษา สิ้นสวัสดิ์, ๒๕๒๑, หน้า ๒๓)

หลังจากที่กองทัพกรุงธนบุรียึดเวียงจันทน์เป็นประเทศราชได้สำเร็จใน พ.ศ. ๒๓๒๒ แล้วจึงยกกองทัพต่อไปยึดเมืองพวนมาเป็นประเทศราชของไทยได้ในปีเดียวกันนั่นเอง การทำสงครามระหว่างกองทัพกรุงธนบุรีกับเมืองพวนในครั้งนี้สร้างความเสียหายให้กับเมืองพวนไม่ได้ต่างไปจากเวียงจันทน์ ดังข้อความที่ปรากฏในพงศาวดารเมืองพวน ความว่า

... ปีกัศเคื้อ* จ.ศ. ๑๑๔๑ เจ้าองค์พรหมพระอนุชา

ได้ขึ้นครองราชสมบัติร่วมปี ในปีนี้กองทัพไทย

ตีเวียงจันทน์แตกแล้วเลยมาตีเชียงขวาง

จุดบ้านเผาเมืองเสียหายหลาย ...

(คำหมั้น วงกตรัตนะ, ๒๔๕๕, หน้า ๗)

กบฏเจ้าอนุวงศ์

การกบฏของเจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองเวียงจันทน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติของไทยที่มีต่อลาว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติของลาวที่มีต่อไทยเป็นอย่างมากมาจนกระทั่งปัจจุบัน สงครามครั้งนี้ก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมากมายต่อทั้งไทยและลาว โดยเฉพาะเมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นการณ์ที่เวียงจันทน์พยายามก่อการกบฏต่อไทยถึง ๒ ครั้ง คือ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๗ และในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๖๕-๒๓๗๑ จึงทรงมีพระราชประสงค์ให้ทำลายเวียงจันทน์ให้สิ้น กวาดต้อนคนจากเวียงจันทน์ลงมาให้หมด อย่าให้

* ปีกัศเคื้อ หมายถึง ปีขุน

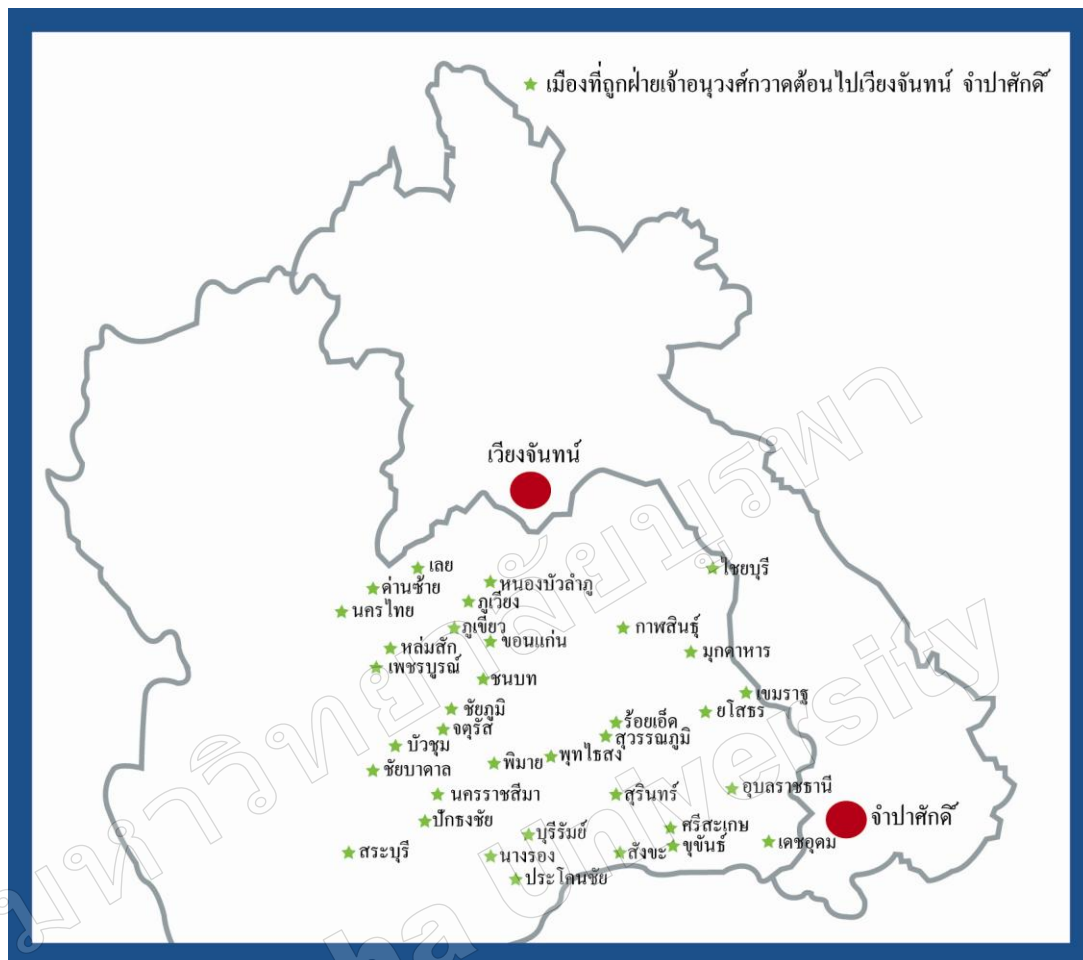
เวียงจันทน์ตั้งเป็นบ้านเมืองได้อีกต่อไป (เจ้าพระยาบดินทร เดชา, ๒๕๑๔, หน้า ๕๗๘-๕๗๙)
ผลของสงครามในครั้งนี้จึงสร้างความเสียหายให้กับเวียงจันทน์อย่างใหญ่หลวง

ความสูญเสียของไทยในเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์

แม้ว่าไทยจะสามารถปราบปรามกบฏเจ้าอนุวงศ์ได้สำเร็จ แต่ในการศึกครั้งนี้ไทยก็ได้รับความสูญเสียมิใช่น้อย กล่าวคือ

สูญเสียกำลังคนที่จงรักภักดี ในการก่อกบฏของเจ้าอนุวงศ์ กองทัพเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ได้ส่งคนไปเกลี้ยกล่อมบรรดาหัวเมืองลาวต่าง ๆ ให้มาเข้าร่วมด้วย ปรากฏว่ามีหัวเมืองลาวจำนวนมากที่ยอมเข้าร่วม แต่มีหัวเมืองลาวส่วนหนึ่งที่ยังคงจงรักภักดีต่อไทยและไม่ยอมร่วมมือกับฝ่ายลาว บรรดาเจ้าเมืองที่มีความจงรักภักดีต่อไทยเหล่านี้จึงถูกทหารของเจ้าอนุวงศ์ฆ่า ได้แก่ เจ้าเมืองกาฬสินธุ์ เขมราฐ ภูเวียง ภูเขียว ชัยภูมิ หล่มสัก รวมทั้งเจ้าเมืองจันทน์ที่ระยองแรกให้ความร่วมมือกับเวียงจันทน์เป็นอย่างดี แต่ภายหลังเจ้าเมืองจำปาศักดิ์ (ราชบุตรไย) เกิดไม่ไว้วางใจจึงฆ่าทิ้ง (สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ก.ย.๒๕๔๕, หน้า ๘๑)

ประชากรถูกกวาดต้อน กองทัพเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ทำการกวาดต้อนประชากรจากพื้นที่นครราชสีมา-ลุ่มน้ำชีตอนต้น ๑๑ เมือง พื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนกลาง-ตอนปลาย ๗ เมือง พื้นที่ตอนใต้ ๕ เมือง พื้นที่ลุ่มน้ำป่าสัก ๘ เมือง รวม ๓๕ เมือง เมืองที่ใกล้กรุงเทพฯ ที่สุดคือเมืองสระบุรี เมืองศูนย์กลางการปกครองหลักของฝ่ายกรุงเทพฯ ในภาคอีสานและลาวคือเมืองนครราชสีมาซึ่งถูกยึดอยู่นานถึง ๓๗ วันก็ถูกกวาดต้อนประชากรราว ๑๘,๐๐๐ คน หากรวมประชากรทั้ง ๓๕ เมืองที่ถูกกองทัพเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์กวาดต้อนไปรวมเป็นจำนวนประมาณ ๕๔,๓๒๐-๕๕,๒๑๖ คน (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓, ๒๕๓๐, หน้า ๑๒๖ และสุวิทย์ ธีรศาสตร์, ก.ย. ๒๕๔๕, หน้า ๘๒)

ภาพที่ ๑๔๓ แผนที่แสดงเมืองที่ประชากรถูกกองทัพเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์กวาดต้อน

ที่มา: (สุวิทย์ ชีรสอวัต, ก.ย. ๒๕๔๕, หน้า ๘๒)

สูญเสียไพร่พล เสบียงอาหาร ไพร่พลและเสบียงอาหารนับเป็นปัจจัยสำคัญในการทำศึก การต่อสู้กับกบฏเจ้าอนุวงศ์ครั้งนี้ไทยต้องสูญเสียกำลังไพร่พลไปเป็นจำนวนมาก เช่น ในพ.ศ.๒๓๗๐ ไพร่พลในกองทัพเสียชีวิตจากการเป็นไข้ป่า (อหิวาตกโรค หรือ โรคห่า) ดังข้อความที่ปรากฏ ความว่า

... ลุศักราช ๑๑๘๕ ปีกุน นพศกเป็นปีที่ ๔ เมื่อเดือน ๕ ข้างแรม
 ทัพหลวงก็เสด็จยกขึ้นไปตั้งอยู่ที่เมืองนครราชสีมา เจ้าพระยา
 พระคลังก็เฝ้าทูลลากรมพระราชวังบวรสถานมงคล
 กลับลงมาทางดงพระยาไพลมาถึงกรุงเทพมหานคร
 ในคราวนั้นเกิดไข้ป่วงขึ้นที่ในกองทัพลอง เสียไพร่
 พลเป็นอันมาก ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๕๔)

อาการเจ็บป่วยของไพร่พลในกองทัพลองสืบเนื่องมาจากการเดินทางรอนแรมเป็นเวลานาน ร่างกาย
 จึงอ่อนล้าขาดภูมิคุ้มกัน ประกอบกับภาวะการกินอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ จึงทำให้เกิดโรคร้ายจนถึง
 ขั้นล้มตายในที่สุด

ในปีเดียวกันนั่นเอง ไทยต้องสูญเสียไพร่พลอีกครั้งเมื่อพระยาราชสุภาวดียกทัพ
 หน้าเข้าตีค่ายหนองบัวลำภูเมื่อวันอังคารที่ ๑ พฤษภาคม การศึกครั้งนี้ทำให้พระยาเกียรติ์นายทัพ
 ฝ่ายไทยเสียชีวิต รวมถึงไพร่พลผู้น้อยอีกจำนวนหนึ่งแต่เป็นจำนวนเท่าใดไม่ได้ระบุ ยิ่งไปกว่านั้น
 เมื่อเจ้าอนุวงศ์หลบหนีกองทัพไทยกลับไปเวียงจันทน์เพื่อเตรียมอพยพครอบครัวไปขอความ
 ช่วยเหลือจากญวน ยังได้สั่งให้ฆ่าพระอนุชิตพิทักษ์ มหาดเล็ก และพระสงฆ์ที่เป็นไทยจนหมด
 (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๕๓-๕๔)

ส่วนเรื่องเสบียงอาหาร เมื่อทัพหน้าของเวียงจันทน์บุกมาถึงเมืองนครราชสีมา ก็
 ได้ใช้กลลวงขอเบิกข้าวจากพระยาขรรค์บดร์เมืองนครราชสีมา โดยอ้างว่ามีศุภอักษรขึ้นไปเกณฑ์
 กองทัพเวียงจันทน์ให้มาช่วยไทยรบกับอังกฤษ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๔๒) เป็นเหตุ
 ให้ไทยต้องสูญเสียเสบียงอาหารจำนวนหนึ่งไปให้แก่เวียงจันทน์

ราษฎรถูกข่มเหง บ้านเมืองได้รับความเสียหาย ระหว่างที่กองทัพเวียงจันทน์เข้า
 ยึดเมืองนครราชสีมาเพื่อทำการกวาดต้อนประชากรไปเวียงจันทน์นั้น ปรากฏว่าราษฎรเมือง
 นครราชสีมาถูกข่มเหงโดยเฉพาะสตรี ดังความปรากฏว่า

...ให้พระยายกกระบัตรตระเตรียมกวาดครอบครัว

ขึ้นไปเมืองเวียงจันทน์ให้เสร็จแต่ใน ๔ วัน

พระยายกกระบัตรกลัวอำนาจอนุไม่รู้ที่จะทำ

ประการใด ก็ต้องทำตาม ทำเป็นยินดี

จึงจัดหญิงบุตรหลวงนาและหญิงที่รูดาม

ให้อนุเป็นหลายคน ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๔๔)

และปรากฏว่าภายหลังจากที่กองทัพไทยสามารถยึดเมืองนครราชสีมากลับคืนมาได้ บ้านเมืองมีสภาพเสียหายยับเยิน ชาวเมืองต่างพากันหลบหนีเข้าป่าไปเป็นจำนวนมาก ดังที่กรมพระราชวังบวรมหาศักดิ์พลเสพแม่ทัพหลวงของไทยมีพระบัญชาต่องเจ้าพระยานครราชสีมา ความว่า

... เมืองนครราชสีมายับเยิน ผู้คนที่ระส่ำระสาย

หนีเข้าป่าดงไปสิ้น ... ให้อยู่เกลี้ยกล่อมผู้คน

ตกแต่งบ้านเมืองให้บริบูรณ์ขึ้นดังเก่าเถิด ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๕๕)

ความสูญเสียของลาวในเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์

ไทยได้ดำเนินนโยบายปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ด้วยความเด็ดขาดรุนแรง เพราะนอกจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงแค้นเคืองเวียงจันทน์ที่พยายามก่อกบฏถึง ๒ ครั้ง ยังต้องการให้หัวเมืองลาวอื่น ๆ คุ่วัวเป็นเยี่ยงอย่าง ฉะนั้นผลจากการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์จึงก่อให้เกิดความเสียหายแก่เวียงจันทน์อย่างหนัก กล่าวคือ

เมืองเวียงจันทน์ถูกทำลาย หม่อมเจ้าทับ ในกรมหลวงเสนีบริรักษ์ หนึ่งในทหารของกองทัพไทยที่ร่วมเดินทางไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ถึงเวียงจันทน์ ได้บรรยายความมั่งคั่งรุ่งเรืองของเวียงจันทน์ตามที่มองเห็นจากริมแม่น้ำโขงฝั่งไทยก่อนที่กองทัพไทยจะบุกไปทำลายความว่า

... พอดรงเวียงเห็นวังที่ฝั่งข้าม

วิเศษงามเพราเพริศดูเถิดนั้น

ทองระยับจับแสงพระสุริยัน

ที่หน้าบันช่อฟ้าปราณี ...

(หม่อมเจ้าทับ, ๒๕๔๔, หน้า ๖๕)

เมื่อกองทัพไทยเดินทางไปถึงเวียงจันทน์ หม่อมเจ้าทับก็ยังคงพรรณนาถึง
ความงดงามของเมืองหลวงของลาวแห่งนี้ไว้ว่า

... ดุถนนคดโรงอศวเรศ

มีหอลอยคอยเหตุสูงระหง

เป็นสามชั้นกลองชัยอยู่ในกรง

ล้วนบรรจงเจื่องงามอร่ามตา ...

(หม่อมเจ้าทับ, ๒๕๔๔, หน้า ๗๑)

... มีอวาสดาถล้วนศิลาเลื่อน

ช่อวิเชียรวาวามพระเวหา

หางหงส์ยอดค่ายองล้วนทองทา

รณาด้วยสุวรรณอันบรรจง

มีมณฑปอันประดับวิเชียรรัตน์

กระจำจจัดน้อยช้อยลอยระหง

งามสมทรงสมตรวจทั้งทรวดทรง

เป็นวัดวงในเขตนิเวศวัง ...

(หม่อมเจ้าทับ, ๒๕๔๔, หน้า ๗๑)

หม่อมเจ้าทับยังเปรียบเทียบความรุ่งเรืองของเวียงจันทน์ว่าไม่ต่างอะไรจาก “ศรีอยุธยา” ซึ่งหมายถึง “กรุงเทพฯ” นั่นเอง

กองทัพไทยบุกเข้ายึดเวียงจันทน์ได้ในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๗๐ (สุวิทย์ ชีรสาคัด, ๒๕๕๒, หน้า ๑๕๘) ในขณะที่เจ้าอนุวงศ์เก็บทรัพย์สินมีค่าและอพยพครอบครัวหลบหนีไปขอความช่วยเหลือจากญวนก่อนที่กองทัพไทยจะไปถึง กองทัพไทยได้สั่งให้ทหาร “เผาเมือง ตัดต้นไม้ที่มีผล แล้วรื้ออิฐกำแพงเมืองเสีย ให้ทำลายเมืองเวียงจันทน์เสียให้สิ้นอาถัย” (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๖๐- ๖๑, ๖๔) อย่างไรก็ตามกองทัพหลวงของไทยไม่สามารถตั้งมั่นอยู่ในเวียงจันทน์เพื่อปฏิบัติการทำลายเวียงจันทน์ให้ราบคาบตามพระราชประสงค์ได้ เนื่องจากขาดเสบียงอาหารและเกิดไข้ขึ้นชุกชุม กรมพระราชวังบวรฯ จึงโปรดเกล้าให้ยกทัพหลวงกลับ โดยมอบหมายภารกิจทำลายเวียงจันทน์ให้พระยาราชสุภาวดีรับผิดชอบ แต่พระยาราชสุภาวดีก็ไม่ได้กระทำการให้เป็นไปตามพระราชประสงค์อย่างครบถ้วน ด้วยมีความเห็นว่าการทำลายเวียงจันทน์ไม่ใช่เรื่องจำเป็นนัก เนื่องจากชาวลาวพากันเสียชีวิตหมดกำลังใจสู้รบกันแล้ว ดังนั้นจึงทำแค่เพียงจับบุคคลไว้เป็นตัวประกัน จัดระเบียบการปกครองในเวียงจันทน์ใหม่ ประกอบด้วยท้าวเพี้ย และให้กองทัพไทยควบคุมดูแล หลังจากนั้นก็ยกทัพกลับกรุงเทพฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๗๑ (Vella, 1975, p.84)

วันศุกร์ที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ ญวนนำเจ้าอนุวงศ์เสด็จกลับเวียงจันทน์หลังจากลี้ภัยอยู่ในเมืองญวนนานถึง ๑ ปี ๗๘ วัน (สุวิทย์ ชีรสาคัด, ๒๕๕๒, หน้า ๒๐๑) ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ เจ้าอนุวงศ์ได้นำทหารลาวบุกมาทลายไทยที่รักษาการณ์อยู่ในเวียงจันทน์ตายเกือบหมด เจ้าพระยาราชสุภาวดีจึงต้องนำกองทัพไทยกลับเข้ายึดเวียงจันทน์อีกครั้งในวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ (สุวิทย์ ชีรสาคัด, ๒๕๕๒, หน้า ๒๐๐) พร้อมกับทำลายเวียงจันทน์จนย่อยยับ ดังความว่า

... ให้เลิกรื้อทำลายบ้านเมืองเสียให้สิ้น

เว้นไว้แต่วัดเท่านั้น ... มิให้ตั้งบ้านเมือง

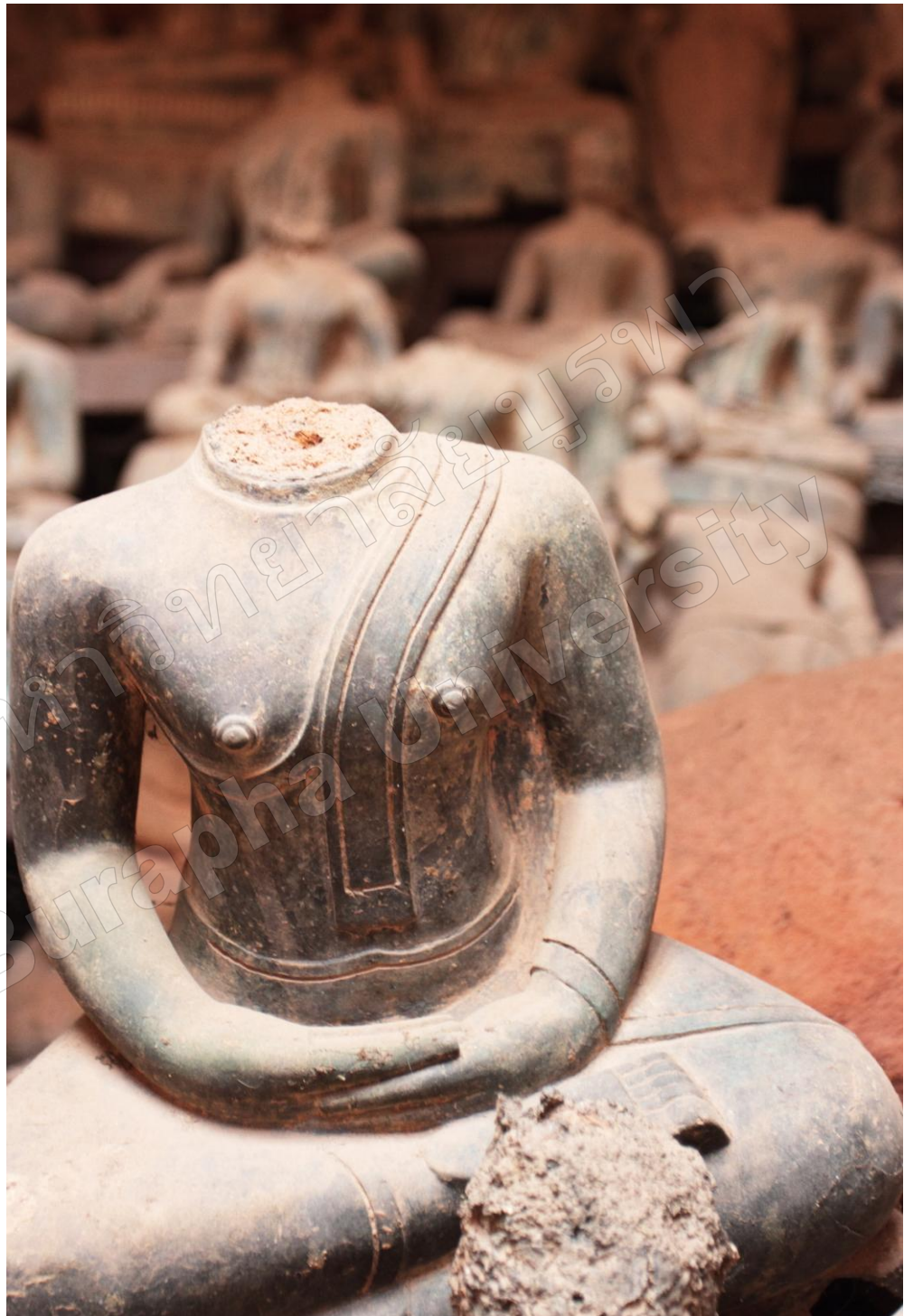
ต่อไปได้ จะให้ยังอยู่แต่ป่าเปล่า ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๘๘)

ภาพที่ ๑๔๔ ภาพวาดของ Louis Delaporte ขณะร่วมเดินทางกับคณะสำรวจแม่น้ำโขง
ของฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๕-๒๔๑๑ แสดงให้เห็นถึงสภาพทрудโทรม
และซากปรักหักพังที่วางระเกะระกะอยู่บริเวณรอบเบียงหอพระแก้ว
เวียงจันทน์ อันเกิดจากการทำลายของกองทัพไทย

(ภาพจาก A Pictorial Journey On The Old Mekong, Cambodia, Laos and Yunnan)

ภาพที่ ๑๔๕ พระพุทธรูปจำนวนมากที่ถูกทำลายในระหว่างสงครามปราบเจ้าอนุวงศ์
ปัจจุบันถูกเก็บรักษาไว้ที่บริเวณระเบียงคดวัดสี่ตะเกด

ภาพที่ ๑๔๖ วัดสี่สะเกตซึ่งสร้างขึ้นโดยเจ้าอนุวงศ์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๑ สำหรับใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจและถือน้ำพิพัฒน์สัตยา เป็นเพียงวัดเดียวที่รอดพ้นจากการถูกทำลาย

จับเจ้าอนุวงศ์ส่งมารับโทษที่กรุงเทพฯ เมื่อกองทัพไทยบุกเข้ายึดเวียงจันทน์ได้สำเร็จ เจ้าอนุวงศ์พยายามหลบหนีไปขอความช่วยเหลือจากญวนเหมือนเมื่อครั้งก่อน แต่ด้วยความร่วมมือของเจ้าน้อยเมืองพวนไทยจึงสามารถตามจับเจ้าอนุวงศ์และเชื้อพระวงศ์ส่งลงมากรุงเทพฯ ได้ โดยมีพระอนุรักษโยธา พระโยธาสงคราม หลวงเทพนทร์ พระนครเจ้าเมืองขอนแก่น ราชวงศ์เมืองชนบท กับไพร่ ๓๐๐ คน คุ่มตัวเจ้าอนุวงศ์และเชื้อพระวงศ์มาส่งถึงเมืองสระบุรี หลังจากนั้นก็ทำกรงขังเจ้าอนุวงศ์ตั้งประจานไว้กลางเรื่อล่องลงมาจนถึงกรุงเทพฯ แล้วทรงมีรับสั่งให้ทำกรงเหล็กขนาดใหญ่ใส่เจ้าอนุวงศ์ตั้งประจานไว้หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ พร้อมเครื่องทรมานต่าง ๆ ได้แก่ ครก สากสำหรับโขลก เบ็ดสำหรับเกี่ยวแขน กระตะสำหรับดัมขวานผ่าอก และเลื่อย ให้เหล่าบรรดาภรรยาน้อยสาว ๆ ของเจ้าอนุวงศ์ที่เจ้าพระยาราชสุภาวดีส่งตามลงมาจากเวียงจันทน์ เข้าไปนั่งปรนนิบัติอยู่ในกรง ตกค่ำจึงนำตัวเจ้าอนุวงศ์ไปคุมขัง พอเช้ามืด

นำตัวออกมาใส่กรงประจานเหมือนเดิม ทำอยู่เช่นนี้ ๓ – ๘ วันเจ้าอนุวงศ์ก็สิ้นพระชนม์ หลังจากนั้นโปรดฯ ให้เอาศพเจ้าอนุวงศ์ไปเสียบประจานไว้ที่สำเหร่ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บุตรหลานของเจ้าอนุวงศ์พ้นโทษ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๕๑ – ๕๓)

ยุบเมืองเวียงจันทน์และให้อยู่ภายใต้การปกครองของกรุงเทพฯ โดยตรง แม้เวียงจันทน์จะตกอยู่ในฐานะประเทศราชของไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี แต่ไทยก็ให้อิสระในการปกครองตนเองแก่เวียงจันทน์อย่างเต็มที่ จริงอยู่แม้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยจะเป็นผู้ที่ทรงมีอำนาจแต่งตั้งกษัตริย์และขุนนางเวียงจันทน์ตำแหน่งสำคัญที่เรียกว่าอาญาสี่ คือ กษัตริย์ปกครองเวียงจันทน์หรือเจ้าเมืองใหญ่ อุปฮาด ราชวงศ์ และราชบุตร แต่การแต่งตั้งดังกล่าวพระองค์ทรงคำนึงถึงกฎเกณฑ์การสืบราชสมบัติของเวียงจันทน์เป็นสำคัญ ส่วนตำแหน่งที่ต่ำกว่านี้เจ้าเมืองหรือกษัตริย์เวียงจันทน์จัดการแต่งตั้งกันเอง รวมถึงมีอำนาจเต็มที่ในเรื่องการตรากฎหมายใช้เอง การเก็บภาษีและการใช้จ่าย แม้แต่การตั้งประหารชีวิตคนที่ทำผิดกฎหมาย ตลอดจนการย้ายที่ตั้งเมืองหลวง (สุวิทย์ วีระสัจวัต, ๒๕๔๓, หน้า ๑๑๑-๑๑๖)

หลังปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ไทยได้ทำการจัดระเบียบการปกครองเวียงจันทน์เสียใหม่ โดยดำเนินการยุบเมืองเวียงจันทน์และผนวกดินแดนของเมืองเวียงจันทน์เข้าไว้ภายใต้การปกครองของกรุงเทพฯ โดยตรง โดยตั้งเมืองหนองคายขึ้นเป็นศูนย์กลางในการควบคุมดินแดนส่วนนี้แทน ส่วนหัวเมืองลาวอื่น ๆ กรุงเทพฯ ก็ดำเนินการขยายอำนาจเข้าควบคุมมากขึ้นกว่าแต่ก่อน (พรรษา สิ้นสวัสดิ์, ๒๕๒๑, หน้า ๑๓๗ – ๑๓๘)

กวาดต้อนประชากรเวียงจันทน์ส่งมากรุงเทพฯ ด้วยพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ให้ทำการกวาดต้อนคนจากเวียงจันทน์ลงมาให้หมด ไม่ให้เวียงจันทน์สามารถตั้งเป็นบ้านเมืองได้อีก ดังนั้นภายหลังการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ กองทัพไทยจึงดำเนินการกวาดต้อนลาวเวียงจันทน์จำนวนมากส่งลงมากรุงเทพฯ แล้วส่งต่อไปตั้งถิ่นฐานตามเมืองต่าง ๆ รวมทั้งเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย การกวาดต้อนดังกล่าวเกิดขึ้นหลายครั้งด้วยกัน (ดูรายละเอียดในบทที่ ๒) จนสุดท้ายเวียงจันทน์ก็มีสภาพไม่ต่างไปจากเมืองร้างปราศจากผู้คน

และยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นเหตุให้ประชากรลาวเหลือน้อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน* (สุวิทย์ ชีรสอวัต, ๒๕๔๙, หน้า ๗๘)

ภาพที่ ๑๔๗ หอพระแก้วที่เต็มไปด้วยต้นไม้ปกคลุม ฝีมือการวาดของคณะนักสำรวจฯ ชาวฝรั่งเศสสะท้อนให้เห็นถึงสภาพกว้างของเมืองเวียงจันทน์ที่ยังคงปรากฏอยู่มาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(ภาพจาก A Pictorial Journey On The Old Mekong, Cambodia, Laos and Yunnan)

* ปัจจุบันประชากรลาวทั้งประเทศมี ๖.๕ ล้านคน ส่วนประชากรไทยทั้งประเทศมี ๖๔.๖ ล้านคน ภาคตะวันออกของไทยเพียงภาคเดียวมีจำนวนประชากรมากถึง ๔.๔ ล้านคน (ข้อมูลจำนวนประชากรลาวและไทยเป็นข้อมูลในปี พ.ศ. ๒๕๕๕) (สถานเอกอัครราชทูตลาวประจำกรุงเทพฯ และ ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย)

ภาพที่ ๑๔๔ เมืองเวียงจันทน์ถูกปล่อยทิ้งร้างภายหลังการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์

(ภาพจาก A Pictorial Journey On The Old Mekong, Cambodia, Laos and Yunnan)

ภาพที่ ๑๔๕ บริเวณโดยรอบพระราชวังหลวงที่ข้าบผู้ดูแลเอาไว้

(ภาพจาก A Pictorial Journey On The Old Mekong, Cambodia, Laos and Yunnan)

เก็บยึดทรัพย์สินมีค่าและพระพุทธรูปสำคัญของเวียงจันทน์ หลังการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ กองทัพไทยได้ทำการเก็บกวาดทรัพย์สินมีค่าของเวียงจันทน์ส่งเข้ามาในไทยเป็นจำนวนมากเพื่อชดเชยพระราชทรัพย์ที่สูญเสียไปในระหว่างการทำสงครามปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ดังที่พระราชพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชการที่ ๓ ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงนี้ไว้ความว่า

... อนึ่งช้างซึ่งบรรทุกดินดำให้นายศักดิ์มหาดเล็ก
กับจมื่นทิพเสนาคุมลงมา ๑๑๐ ช้างนั้นเป็นช้าง
ไม่สู้งาม ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายลงมาทั้งคน
ทั้งช้างก่อน ... ครั้นนี้จะหาช้างลงมาทูลเกล้าทูล
กระหม่อมถวายให้ราชการสำหรับแผ่นดินให้ได้
๒,๐๐๐ ช้าง แต่ม้านั้นยังได้น้อยนัก จะหาดีงามลงมา
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายยังไม่ได้ ยังจะหาต่อไป
อีกอยู่ ... ปืนใหญ่เมืองเวียงจันทน์นั้น ... ขอพระราชทาน
ย่อยเอาทองลงไป จะหล่อใช้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย
ณ กรุงเทพมหานครใหม่ ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๖๘)

นอกจากนี้ยังได้อัญเชิญพระพุทธรูปจำนวนหนึ่งจากเวียงจันทน์ส่งเข้ามาในไทย ดังความว่า

... อนึ่งพระพุทธรูปสำหรับเมืองเวียงจันทน์ พระบาง^๑ หายไป
ว่าข้าพระพาเอาไปฝังเสีย สืบหายังได้ไม่ ได้แต่พระเสริม
พระใส พระสุก พระแซ่คำ (พระแซกคำ) พระแก่นจันทน์

^๑ สุดท้ายเจ้าพระยาธรรมาธิปัตย์ก็สามารถค้นหาพระบางจนพบแล้วส่งลงมากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระบางไปประดิษฐานในพระอารามวัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบางคืนให้แก่เจ้าหมื่นทนต์เทพศิรินทร์เจ้าเมืองหลวงพระบางเพื่อนำกลับไปประดิษฐานที่หลวงพระบาง ปัจจุบันพระบางประดิษฐานอยู่ในพระราชวังหลวง เมืองหลวงพระบาง (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหลวงพระบาง)

พระสร่งน้ำ พระเงินหล่อ พระเงินบุ พระเจ้าจันผลสมอ
 พระนาคสวาด พระนาคปรก ...
 (หอสมุดแห่งชาติ, จ.ศ.๑๑๘๗, เลขที่ ๕, หมวดจดหมายเหตุ กท.ร.๓)

การเก็บยึดทรัพย์สินมีค่าโดยเฉพาะการอัญเชิญพระพุทธรูปออกจาก
 เวียงจันทน์นั้นส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของชาวเวียงจันทน์อย่างยิ่ง เนื่องจากลาวเป็นชนชาติที่
 เกรงครีตศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าเช่นเดียวกับไทย ดังนั้นการอัญเชิญพระพุทธรูป
 จำนวนมากส่งเข้ามาในไทยเช่นนี้จึงทำให้ชาวเวียงจันทน์ขาดขวัญและกำลังใจอย่างหนัก

พระพุทธรูปที่นำมามาจากเวียงจันทน์ส่วนใหญ่ถูกอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ตาม
 วัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ แต่พระพุทธรูปบางองค์ก็ถูกอัญเชิญให้ประดิษฐานอยู่ที่หนองคาย
 มาจนกระทั่งปัจจุบัน กล่าวคือ พระเสริม ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพระวิหารวัดปทุมวนาราม
 เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ ๑๕๐ พระเสริม (องค์ใหญ่ในซุ้มมณฑป)

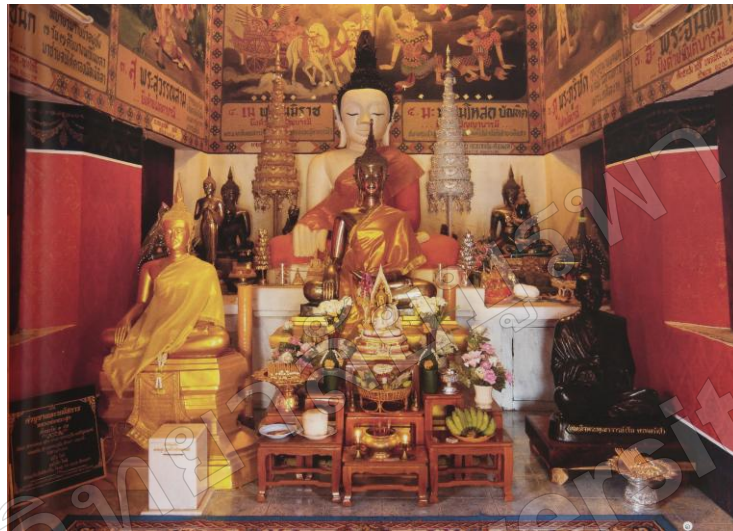
พระใส ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองที่ชาวหนองคายให้ความศรัทธาเลื่อมใสอย่างมาก

ภาพที่ ๑๕๑ ขบวนแห่พระใสเพื่อให้ประชาชนร่วมสรงน้ำเนื่องในวันสงกรานต์

(ภาพจาก อนุสาร อ.ศ.ท., ต.ค. ๒๕๕๕, หน้า ๔๔)

พระสุก จมหายไปแม่น้ำโขงขณะอัญเชิญจากเวียงจันทน์ข้ามมายังไทย แต่ปัจจุบันได้มีการสร้างองค์พระสุกจำลองประดิษฐานอยู่ในหลายวัดริมฝั่งแม่น้ำโขง ได้แก่ วัดศรีคุณเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และวัดหลวงพิสัยเจติยาราม อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

ภาพที่ ๑๕๒ พระสุกองค์จำลอง (ตรงกลาง) วัดศรีคุณเมือง จังหวัดหนองคาย

พระแช่คำ (แชกคำ) ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดคฤหบดี เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ ๑๕๓ พระแช่คำ (แชกคำ)

พระนันทผลสมอ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดอัปสรสวรรค์ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ ๑๕๔ พระนันทผลสมอ วัดอัปสรสวรรค์ กรุงเทพฯ

กองทัพไทยตีเมืองพวนคืนจากญวนในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

หลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ญวนได้ขยายอิทธิพลเข้าแทรกแซงเมืองพวน ดังนั้นใน พ.ศ.๒๓๗๖ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระราชดำริให้กองทัพไทยไปตีเอา เมืองพวนกลับมาเป็นของไทยตามเดิม สงครามครั้งนี้ยืดเยื้ออยู่นานถึง ๒ ปี ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่เมืองพวนอย่างมาก กล่าวคือ

เมืองพวนได้รับความเสียหายจากภัยสงคราม ก่อนเหตุการณ์สงครามระหว่างไทยกับ ญวนเพื่อแย่งชิงเมืองพวน เมืองพวนมีความรุ่งเรือง ดังที่กาพย์เมืองพวนได้บรรยายไว้ ความว่า

... ยามนั้น เมืองพวนกว้าง สีแสงเรืองรุ่ง

วัดวาอารามเจดีย์เพียรก่อสร้าง เืองแคครึ่งสี่ ...

(ภาควิชาภาษา – วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๑๕)

แต่ขณะตกอยู่ในภาวะสงคราม เมืองพวนซึ่งเป็นสมรภูมิรบก็ได้รับความเสียหาย อย่างหนัก วัดวาอารามถูกทำลาย ยิ่งไปกว่านั้นพระธาตุฝุ่นที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองถูกขุดทำลายเพื่อ ค้นหาสิ่งของมีค่า ดังที่กาพย์เมืองพวนได้กล่าวถึงสภาพของเมืองพวนในช่วงสงครามครั้งนี้ไว้ ความว่า

... เลยเลามีศัตรูทวนเคือง

เป่เพคลองแก้ว

ขุดกันม้าง

พระธาตุแก่นใจเมือง

ทั้งอารามหลวงคลองเมือง

ยุบทลายสูญเศร้า...

(ภาควิชาภาษา – วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๑๕)

ภาพที่ ๑๕๕ พระธาตุฟูน ถูกขุดเป็นโพรงเพื่อค้นหาสิ่งของมีค่า
 ปัจจุบันพระธาตุฟูนตั้งอยู่ในเขตเมืองคุน (เมืองพวนเก่า) แขวงเชียงขวาง
 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประชากรถูกกวาดต้อน เมื่อกองทัพไทยเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีรับสั่งให้ทำการกวาดต้อนลาวพวนเข้ามาในไทยให้หมดอย่าให้เหลือไว้เป็นกำลังแก่ญวน ดังที่กาพย์เมืองพวน กล่าวว่า

... จักกวาดครัวลง
 ดินอง้อย่าอยู่ เข้าสู่สมภาร^๒ ...
 (ภาควิชาภาษา – วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๒๔)

ลาวพวนจำนวนมากถูกกวาดต้อนข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาพักไว้ที่หนองคาย แล้วจึงส่งต่อลงมากรุงเทพฯ หลังจากนั้นค่อยส่งเข้าไปตั้งถิ่นฐานตามเมืองต่าง ๆ รวมทั้งเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การกวาดต้อนครั้งนี้ทำให้ลาวพวนได้รับความทุกข์ทรมานจากการเดินทางไกลในเส้นทางที่ยากลำบาก ต้องเผชิญกับภาวะอดอยากและถูกกดขี่ข่มเหงดังที่กาพย์เมืองพวนได้พรรณนาไว้ ความว่า

... อยู่เฮื่องเลยเศร้า เข้า(ข้าว)น้ำอาหาร
 เป็นของสะพาน เขตดีเขาฟาด
 ส้องครางหิวไห้
 เส็กได้ครัวลง เข้าปลงเป็นค่า
 เขาผ่าเอาครัว เอาตัวเป็นข้า ...

(ภาควิชาภาษา – วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๒๔ – ๒๕)

^๑ อด หมายถึง ญวน

^๒ สมภาร หมายถึง การเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย

ความทุกข์ยากจากการถูกกวาดต้อนทำให้ลาวพวนจำนวนหนึ่งหลบหนีกลับมาเมืองพวน แต่ระหว่างการหลบหนีลาวพวนทิ้งหลงป่า ไม่มีเสบียงอาหาร รับประทานผลไม้มีพิษ เป็นเหตุให้เสียชีวิตอยู่กลางป่าเป็นจำนวนมาก ดังความว่า

... ผู้มักวัน	หลงอยู่ในดง
หมดเช้า(ข้าว)ถง	หากินลูกไม้
หาบได้	ตายค่อมทั้งครีว ...

(ภาควิชาภาษา – วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๓๒)

... บางพร่องนั้น	เสียฟัวทั้งลูก
บางพร่องนั้น	เสียลูกทั้งของ
.....	
พลัดกันหลง	ในดงพอหมู่
.....	
ไปโคจร	เลยเห็นหมากไม้
เก็บได้แล้ว	มาผ่าชิมดู
.....	ก็อติงเมहन้อง ^๑
ไส้อยู่ท้อง	บังเกิดโงเง
เป็นฮ่วนเฮ	เหมือนไก่บ้าค้อน
พิษพุ่งฮ้อน	จutipangตาย
ผู้กินน้อย	ยังอ่วนานตาย
ผู้กินหลาย	ไปมรณาศ
.....	
ตายเป็นผี	อยู่ดงดอมไม้

^๑ น้อง หมายถึง หมากน้อง พิษมีพิษที่นายพรานนิยมนำกมดมาค้ำเพื่อให้ได้ขางไว้สำหรับอาบลูกธนูไว้ใช้ล่าสัตว์ สันนิษฐานว่า ผลหมาก น้องก็คงมีพิษร้ายแรงไม่ต่างกัน

เป็นเหยื่อปลาฉลาม

บ่มีคนเมี่ยน ...

(ภาควิชาภาษา – วรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๓๒ – ๓๕)

ส่วนลาวพวนที่ถูกกวาดต้อนไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หนองคายเป็นการชั่วคราวก็ต้องเผชิญกับภาวะทุกข์ยากอดอยาก จนมีคนล้มตายเช่นกัน ดังที่กาพย์เมืองพวนบรรยายไว้ว่า

แผ่นดินหนองคาย

เกิดขึ้นมากมาย

ชื่อเข้าใช้งาน

กินแต่หน่อไม้...

(ภาควิชาภาษา – วรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๓๐ – ๓๑)

ยิ่งไปกว่านั้น การกวาดต้อนประชากรครั้งนี้ยังทำให้ลาวพวนต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน จากครอบครัวและบุคคลอันเป็นที่รัก ดังที่กาพย์เมืองพวนกล่าวว่า

.....

ປະຍຸຍະຍາບ

ลูกแพงยังน้อย

ตามแต่วิสัย

จั่วควายทั้งคน

คับคั่งเนืองนอง

ต้านต่อกัน

กึ่งค้อยเหนือทวง...

(ภาควิชาภาษา – วรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๒๖)

เก็บกวาดทรัพย์สินมีค่าภายในเมืองพวน นอกจากกวาดต้อนลาวพวนเข้ามาในไทย แล้ว กองทัพไทยยังเก็บกวาดสิ่งของมีค่าภายในเมืองพวน อาทิ เสื้อผ้าอาภรณ์ ช้าง ม้า วัว ควาย ดังที่กาพย์เมืองพวนกล่าวว่า

... บูรมนาค	พระราชสุรินทร์ ^๑
ภูมินทร์ย้ายยก	ยามโชกโชโย
.....	
เชื้อได้สิ่งของ	แม่จ้าวตัวควาย
ฝูงข่อยญิงชาย	เข้าของสมบัติ
หัตถิ ^๒ อัสวา ^๓	วัดตา ^๔ ผืนแผ่นดิน
ลูกเล่นยินดี	

(ภาควิชาภาษา – วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๒๑)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของไทยที่มีต่อลาว (พ.ศ. ๒๓๒๕ - ๒๔๓๖)

แม้ว่าลาวจะตกอยู่ในฐานะเมืองประเทศราชของไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี แต่ตลอดช่วงเวลาดังกล่าวก็ไม่ได้ปรากฏหลักฐานใดที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของไทยที่มีต่อลาว จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ลาวก็ยังคงอยู่ในฐานะประเทศราชของไทยเช่นเดียวกับเมื่อครั้งกรุงธนบุรี ได้ปรากฏหลักฐานสำคัญที่สามารถนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงทัศนคติของไทยที่มีต่อลาว ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จนถึง สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกระทั่งลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๓๖ ดังนี้

^๑ พระราชสุรินทร์ หมายถึง พระราชรินทร์แม่ทัพไทย

^๒ หัตถิ หมายถึง ช้าง

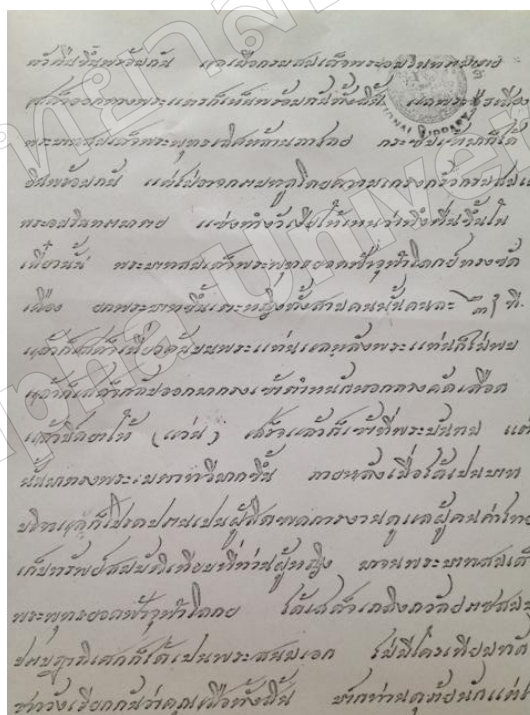
^๓ อัสวา หมายถึง ม้า

^๔ วัดตา หมายถึง ผ้า

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงดำเนินนโยบายต่อลาวด้วยความใส่ใจพระทัย
มากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะกับเวียงจันทน์ พระองค์พยายามหาหนทางจัดปัญหาความขัดแย้งระหว่าง
ไทยกับเวียงจันทน์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี และพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน
ทัศนะของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกที่มีต่อเวียงจันทน์ปรากฏอยู่ในหลักฐาน
ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญได้แก่

หมูประวัตีเจ้านายบางพระองค์

ภาพที่ ๑๕๖ ประวัตินุณแวน

เอกสารชิ้นต้นซึ่งรวบรวมประวัติของเจ้านายหลายพระองค์รวมทั้งประวัติของ
คุณแวนสตรีชาวเวียงจันทน์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้มาเป็นข้ารับใช้เมื่อคราว
เป็นแม่ทัพยกไปตีเมืองเวียงจันทน์ในสมัยกรุงธนบุรีตั้งแต่ยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหา

กษัตริย์ศึก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงโปรดปรานคุณแวนมากถึงกับสถาปนาให้เป็นสนมเอก (หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ ๑๘๓/๑ มัคที่ ๑๔(๐๐๓.๑/๗๕), หมู่ประวัติเจ้านายบางพระองค์) และจากความโปรดปรานที่ทรงมีต่อคุณแวนนี้ สันนิษฐานว่าน่าจะส่งผลให้ทัศนคติที่ทรงมีต่อเวียงจันทน์เป็นไปในทางที่ดีด้วยเช่นกัน

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๑ เรื่อง เสด็จเข้าประเทศราชไปปกครองเมืองต่าง ๆ เอกสารชิ้นต้นชิ้นนี้ได้กล่าวถึงพระเมตตาที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงมีต่อเวียงจันทน์ โดยทรงสนับสนุนราชวงศ์ของเจ้าศิริบุญสารเป็นเจ้าเมืองเวียงจันทน์สืบต่อกันไป กล่าวคือใน พ.ศ. ๒๓๒๕ ทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งเจ้านันทเสนโอรสองค์โตของเจ้าศิริบุญสารเป็นเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ยิ่งไปกว่านั้นยังทรงพระราชทานพระบางที่ได้ัญเชิญมาตั้งแต่เมื่อครั้งกรุงธนบุรีคืนให้แก่เจ้านันทเสนอัญเชิญกลับไปประดิษฐานที่ลาวตามเดิม (พระราชพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒, ๒๕๓๕, หน้า ๒๒๒) ต่อมาในพ.ศ. ๒๓๓๗ ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้าอินทวงศ์โอรสองค์รองของเจ้าศิริบุญสารเป็นเจ้าเมืองเวียงจันทน์แทนเจ้านันทเสนที่ถูกกล่าวหาว่าเตรียมก่อการกบฏต่อไทย และใน พ.ศ. ๒๓๔๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้าอนุวงศ์พระอนุชาของเจ้าอินทวงศ์ซึ่งถึงแก่พิราลัยขึ้นเป็นเจ้าเมืองเวียงจันทน์

การปฏิบัติต่อเวียงจันทน์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกสะท้อนถึงทัศนคติของไทยที่มีความจริงใจและไม่เคยคิดเป็นศัตรูกับเวียงจันทน์ ยิ่งไปกว่านั้นยังให้ความเคารพในขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนกฎเกณฑ์การสืบราชสมบัติของราชวงศ์เวียงจันทน์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่ Eugene Picanon นักเขียนชาวฝรั่งเศสได้กล่าวถึงการปกครองของไทยที่มีต่อลาว ว่า

... เป็นที่น่าชื่นชมที่ฝ่ายลาวได้รับอิสรภาพอย่างมากมาย
 ราชสำนักทางกรุงเทพฯ ได้เคารพต่อขนบธรรมเนียม
 ประเพณี การแต่งกาย และสถาบันต่างๆ ของลาว
 เป็นอันดี ...

(Vella, 1957, p.79)

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๑ ได้กล่าวถึงความพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกรุงเทพฯ กับเวียงจันทน์ โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงดำเนินนโยบายสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับราชวงศ์เวียงจันทน์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นด้วยการขอเจ้านางทองสุกพระธิดาของเจ้าอินทวงศ์มาเป็นพระสนม^{*} ต่อมาเจ้านางทองสุกได้ประสูติพระธิดาทรงพระนามว่า พระองค์เจ้าจันทบุรี หลังให้ประสูติพระธิดาได้ประมาณ ๕ ปี เจ้านางทองสุกก็สิ้นพระชนม์ใน พ.ศ. ๒๓๔๖ (พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๑, ๒๕๐๕, หน้า ๒๗๓) พระองค์เจ้าจันทบุรีจึงอยู่ในความดูแลของคุณแวนซึ่งไม่มีพระโอรสหรือพระธิดามาโดยตลอด

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๑ ยังสะท้อนถึงพระเมตตาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกที่ทรงมีต่อเชื้อสายของราชวงศ์เวียงจันทน์มากเป็นพิเศษ กล่าวคือ ทรงสถาปนาพระองค์เจ้าจันทบุรีเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าคุณทลทิพยวดีซึ่งเป็นพระอิสริยยศที่พระโอรสหรือพระธิดาที่ประสูติจากพระมเหสีเท่านั้นที่จะได้รับแต่กรณีของพระองค์เจ้าจันทบุรีนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงให้เหตุผลว่า พระองค์เจ้าจันทบุรีทรงมีพระอัยกา(เจ้าอินทวงศ์)เป็นเจ้าประเทศราชซึ่งมีฐานะเป็นกษัตริย์เหมือนกัน จึงเห็นสมควรที่จะทรงได้รับการสถาปนา ดังปรากฏข้อความว่า

... พระเจ้าลูกเธอพระองค์นี้ เจ้าจอมมารดาที่เป็นบุตรี

เจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตสิ้นชีพเสียแล้ว แต่เมื่อปีขุน

เบญจศก แต่พระชนม์พระองค์เจ้าได้ ๕ พรรษา

ไม่มีมารดา ... พระองค์เจ้านี้ก็ยกให้เป็นเจ้าประเทศราช

ยังดำรงชีพอยู่ ควรจะสถาปนาให้มีอิสริยยศเป็นสมเด็จพระ

พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า ครั้น ณ วันอาทิตย์ เดือน ๑๒ ขึ้น ๒ ค่ำ

จึงโปรดให้ตั้งพระราชพิธีเฉลิมพระนามพระราชทาน

พระสุพรรณบัฏ เลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าคุณทลทิพยวดี

^{*} เอกสารบางฉบับระบุว่าเจ้านางทองสุกเป็นพระธิดาของเจ้านันทเสน

แล้วมีงานสมโภชอีก ๓ วัน ...

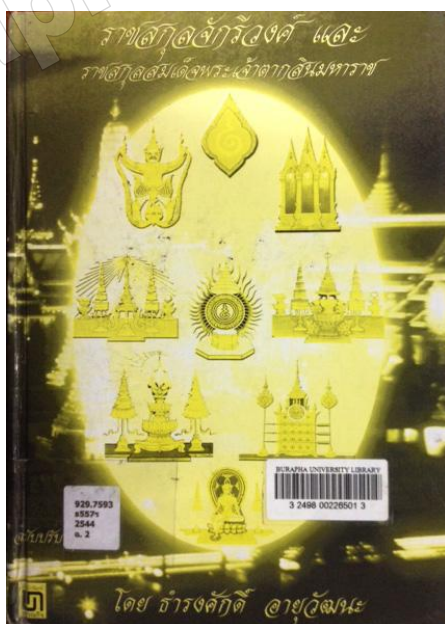
(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๔๕, หน้า ๘๖)

พ.ศ. ๒๓๕๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกยังทรงโปรดให้จัดพระราชพิธีโสกันต์แก่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดีอย่างเต็มตามตำรา ซึ่งนับว่าเป็นการจัดพระราชพิธีโสกันต์อย่างเต็มตามตำราครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พระราชพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๑, ๒๕๐๕, หน้า ๒๕๓)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงมีทัศนะต่อลาวในลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กล่าวคือ ทรงยกย่องเจ้านายเชื้อสายลาวในราชสำนักของพระองค์ให้มีความสำคัญเช่นเดียวกับเมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ดังปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะดังกล่าว ได้แก่

ประวัติราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลพระเจ้าตากสินมหาราช

ภาพที่ ๑๕๑ ประวัติราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลพระเจ้าตากสินมหาราช

กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่ทรงอภิเษกเจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดีเป็นมเหสี ต่อมาเจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดีให้ประสูติพระโอรส คือ เจ้าฟ้าอาภรณ์ (ต้นสกุลวงศ์ อาภรณ์กุล ณ อยุธยา) และเจ้าฟ้าชายกลาง (สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ต้นสกุลวงศ์ มาลากุล ณ อยุธยา) สำหรับเจ้าฟ้าอาภรณ์นั้น การประสูติของพระองค์ได้สร้างความชื่นชมยินดีทั้งในหมู่พระราชวงศ์และประชาชนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในขณะนั้นเกิดเหตุการณ์พม่าแหกคุกฆ่าพระตำบะรง พัสดี และก่อกบฏจลาจลขึ้นในพระนคร ต้องใช้เวลาปราบปรามอยู่ถึง ๒ วัน หลังการปราบปรามเสร็จสิ้นเจ้าฟ้าอาภรณ์ก็ประสูติพอดี ดังข้อความที่กล่าวถึงเหตุการณ์ในตอนนี้อย่างนี้ว่า

... ณ วันศุกร์ เดือน ๕ แรม ๗ ค่ำ เจ้าฟ้ากุณฑลประสูติเจ้าฟ้าอาภรณ์
ได้จัดทรงโภชนาหารขึ้นเสร็จ ...

(จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี, ๒๕๒๖, หน้า ๓๓๔)

ยิ่งไปกว่านั้นคนทั้งปวงยังหวังกันว่าเจ้าฟ้าพระองค์นี้คงจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินในกาลข้างหน้า เนื่องจากทรงเป็นพระราชโอรสที่พระมารดาทรงมีพระอิสริยยศเป็นเจ้าฟ้าในเสวตฉัตรและเป็นที่รับรู้กันอยู่ในบรรดาพระราชวงศ์ (ล้อม เพ็งแก้ว, ๒๕๓๔, หน้า ๕๘)

พงศาวดารลาว ซึ่งเรียบเรียงโดยสีลา วีระวงส์ นักปราชญ์ลาวได้สะท้อนให้เห็นถึงความสนิทสนมกันเป็นพิเศษระหว่างพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและเจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองเวียงจันทน์ในขณะนั้น เนื่องจากทั้งสองพระองค์ทรงโปรดปรานการละครและดนตรีเหมือนกัน ทรงแลกเปลี่ยนความรู้ การละเล่นต่าง ๆ กันอยู่เสมอ เช่น เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดฯ ให้สร้างสวนขวาขึ้นภายในพระบรมมหาราชวังใน พ.ศ. ๒๓๕๒ เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนพระอิริยาบถและแสดงการละเล่นต่าง ๆ ก็ทรงโปรดฯ ให้พระยาจักรีมีสุภอักษรพร้อมทั้งแนบแผนผังสวนขวาขึ้นไปเชิญชวนเจ้าอนุวงศ์ลงมาชม (พรรษา ลินสวัสดิ์, ๒๕๒๑, หน้า ๖๖-๖๗) ดังปรากฏข้อความในสุภอักษร ความว่า

... ถ้าเทศกาลแต่งเก่งและเลี้ยงดูข้าทูลละอองครั้งใด
 ก็มีพระราชหฤทัยคิดถึงเจ้าเวียงจันทน์ทุกครั้ง ด้วย
 มิได้ลงไปเห็นจึงโปรดให้ถ่ายแบบแผนที่สระเกษ
 แก่ใหม่พระราชทานขึ้นมาให้เจ้าเวียงจันทน์เป็นสำเนา
 ถ้าเจ้าเวียงจันทน์ว่างราชการเมื่อใด จะลงไปเฝ้า
 ทูลละอองที่กรุงเทพฯ ก็ให้พาบุตร ภรรยา มโหรี
 ละคอน กับให้หาพายนกเขาการเมืองไปด้วยจะได้
 เล่นตามสบายใจ อันเรือสำหรับพายเล่นและกิ่งไม้
 ที่แขวนนกเขามืออยู่เป็นอันมาก
 มีหนังสือมา ณ วัน ๓ เดือน ๒ ขึ้น ๑ ค่ำ จุลศักราช
 ๑๑๗๑ ปีเถาะ เอกศก ...

(ศิลา วีระวงศ์, ๒๕๐๐, หน้า ๒๔๓)

**หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัย
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว**

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัย
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวสามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ ระยะ กล่าวคือ

**หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัย
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในช่วงก่อนการกบฏของเจ้าอนุวงศ์** พระบาทสมเด็จพระ
 นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีทัศนะต่อลาวไม่ต่างไปจากเมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกรณ์และพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กล่าวคือ พระองค์ทรงให้ความไว้วาง
 พระราชหฤทัย ตลอดจนให้การสนับสนุนเจ้าอนุวงศ์และเหล่าบรรดาไพร่พลของเจ้าอนุวงศ์เป็น
 อย่างดี ดังปรากฏหลักฐาน ได้แก่

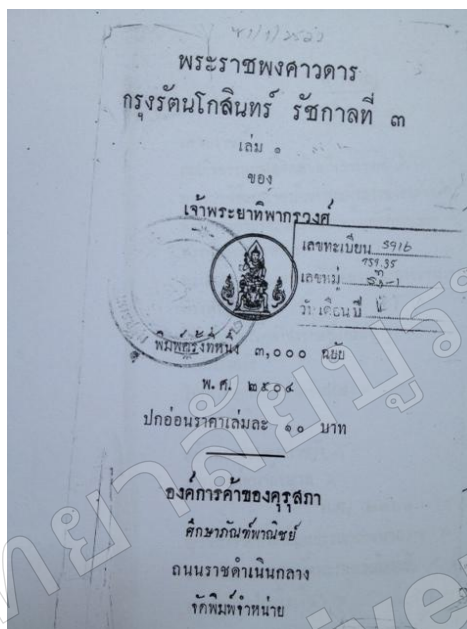
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๑ ที่กล่าวถึง
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งแต่ครั้งดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ได้ทรง
 สนับสนุนให้เจ้าราชบุตร(โย้) ไอรสของเจ้าอนุวงศ์ขึ้นเป็นเจ้าเมืองจำปาศักดิ์ท่ามกลางเสียงคัดค้าน

ของบรรดาเชื้อพระวงศ์และขุนนางผู้ใหญ่จำนวนหนึ่งซึ่งนำโดยเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี^{*} เนื่องจากเกรงว่าหากเจ้าราชบุตร(ไย) เป็นเจ้าเมืองจำปาศักดิ์จะเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่เมืองเวียงจันทน์จนอาจกลายเป็นอันตรายต่อไทยได้ แต่ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยก็ทรงตัดสินพระทัยโดยทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้าราชบุตร(ไย) ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองจำปาศักดิ์ตามข้อเสนอของกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติเล่ม ๑, ๒๕๐๕, หน้า ๖๐๒) ส่งผลให้เวียงจันทน์มีอำนาจแข็งแกร่งขึ้นจนถึงขั้นก่อการกบฏเพื่อแยกตัวเป็นเอกราชจากไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในช่วงหลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ ภายหลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ ทัศนะของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อลาวโดยเฉพาะเวียงจันทน์นั้นเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ทรงหมดความไว้นือเชื่อใจและเคียดแค้นเจ้าอนุวงศ์จนถึงกับมีรับสั่งให้ทำลายเวียงจันทน์ให้สิ้นซาก ความรู้สึกโกรธแค้นที่มีต่อเจ้าอนุวงศ์และราชวงศ์เวียงจันทน์ในครั้งนี้นี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเพียงพระองค์เดียว แต่ยังส่งผลไปถึงเชื้อพระวงศ์พระองค์อื่น ๆ ทหาร และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งต้องพบกับความสูญเสียจากการทำสงครามเพื่อปราบปรามกบฏ เจ้าอนุวงศ์ด้วย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญที่สะท้อนถึงทัศนะดังกล่าวได้เป็นอย่างดี คือ

^{*} เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี พระนามเดิมว่า จู๊ เป็นโอรสของเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุทธำหาร์พระที่นั่งของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกกับเจ้าขรรค์เงิน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรีกำกับดูแลกรมวังและกรมมหาดไทย (ธำรงศักดิ์ อาวุธนะ, ๒๕๑๑, หน้า ๑๔)

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓

ภาพที่ ๑๕๘ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ เรียบเรียงโดยเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ขำ บุนนาค) ได้บรรยายถึงเหตุการณ์การกบฏของเจ้าอนุวงศ์ การปราบกบฏของไทยด้วยความเด็ดขาดรุนแรง การกวาดต้อนประชากรลาว เนื้อหาของพระราชพงศาวดารฉบับนี้ หลายช่วงหลายตอนที่สะท้อนให้เห็นถึงความคับแค้นของไทยที่มีต่อเจ้าอนุวงศ์ เช่น จดหมายของกรมพระราชวังบวรฯ แม่ทัพใหญ่ของไทยกราบบังคมทูลฯ เรื่องเมืองเวียงจันทน์ ในรายละเอียดของจดหมายแสดงให้เห็นว่ากรมพระราชวังบวรฯ ทรงเลิกล้มให้เกียรติยกย่องเจ้าอนุวงศ์และราชวงศ์ของเวียงจันทน์ ซ้ำยังกล่าวว่าเจ้าอนุวงศ์นั้นเป็น เลียนหนาม ของแผ่นดิน ดังความว่า

... ครั้นจะคิดให้ตั้งเมืองเวียงจันทน์ไว้ ... ก็ยังไม่ได้ตัวอายุนุ
อายปาศักดิ์ อัยราชวงศ์ อัยสุทธิสาร อัยโง...จึงให้

ทำลายเมืองเวียงจันทน์เสียให้สิ้นอาลัย ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๖๔)

และ

... จะติดตามตัวอายอนุ อ้ายปาศักดิ์ อ้ายราชวงศ์

อ้ายสุทริสาร อ้ายโงะ กับบุตรภรรยาญาติพี่น้อง

ทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถึงมาตรว่าจะมิได้ตัว

ก็ไม่ได้กลับมาตั้งเป็นเสี้ยนหนามในแผ่นดินขึ้นได้...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๖๖)

หลังจากกองทัพไทยสามารถตามจับตัวเจ้าอนุวงศ์ส่งลงมารับโทษที่กรุงเทพฯ ได้แล้ว พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๓ ยังกล่าวถึงการนำตัวเจ้าอนุวงศ์ใส่กรงเหล็กตั้งประจานไว้หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ และมีประชาชนที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัวจากการทำสงครามในครั้งนั้นเวียนมาสาปแช่งเจ้าอนุวงศ์เป็นจำนวนมาก ดังความว่า

... แล้วรับสั่งให้ทำที่ประจานลงที่หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์

ทำเป็นกรงเหล็กใหญ่สำหรับใส่อนุ มีรั้วตารางล้อมรอบทั้ง

๔ ด้าน ราษฎรชายหญิงทั้งในกรุงทั้งนอกกรุงพากันมาดู

แน่นอัดไปทุกเวลามีได้ขาด ที่ลูกฝัวยญาติพี่น้องต้องเกณฑ์

ไปทัณฑ์ตายเสียครั้งนั้น ก็มานั่งบ่นพรรณนาคำแช่งทุกวัน ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๘๒-๘๓)

พระเจดีย์ปราบเวียง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งชัยชนะของไทยที่มีต่อเวียงจันทน์ในการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ กรมพระราชวังบวรฯ ทรงมีรับสั่งให้สร้างเจดีย์นี้ไว้ที่ค่ายหลวงเมืองพันพร้าว (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำน้ำโขงเขตหนองคาย) เพื่อบรรจุพระพุทธรูปทั้งหลายที่ไทยอัญเชิญมาจาก

เวียงจันทน์เมื่อคราวทำสงครามกับเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. ๒๓๓๐ และให้ชื่อเจดีย์นี้ว่า พระเจดีย์ปราบ
เวียง พร้อมกับให้จารึกความชั่วของเจ้าอนุวงศ์เอาไว้เพื่อไม่ให้หัวเมืองลาวทั้งหลายเอาเป็น
เยี่ยงอย่าง ดังที่มีหลักฐานปรากฏเรื่องราวของการสร้างพระเจดีย์ปราบเวียง ความว่า

... ได้ให้ก่อพระเจดีย์ ณ ค่ายหลวงเมืองพันพร้าวเหนือวัด
ซึ่งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกศทรงสร้างไว้
เมื่อเสด็จขึ้นมาตีเมืองเวียงจันทน์ครั้งก่อน ฐานกว้าง ๕ วา
สูง ๘ วา ๒ ศอก จะบรรจุพระพุทธรูปไว้เป็นที่สักการบูชา
อิฐซึ่งจะก่อพระเจดีย์นั้น เกณฑ์อิฐไพร่พลในกองทัพเสมอ
คนละ ๒ แผ่น แล้วจะจารึกพระนามว่า พระเจดีย์ปราบเวียง
และความชั่วอายอนุไว้ในแผ่นศิลาให้ปรากฏอยู่ชั่วฟ้าและดิน
อย่าให้หัวเมืองทั้งปวงดูเยี่ยงอย่างกันต่อไป ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๔, หน้า ๖๕)

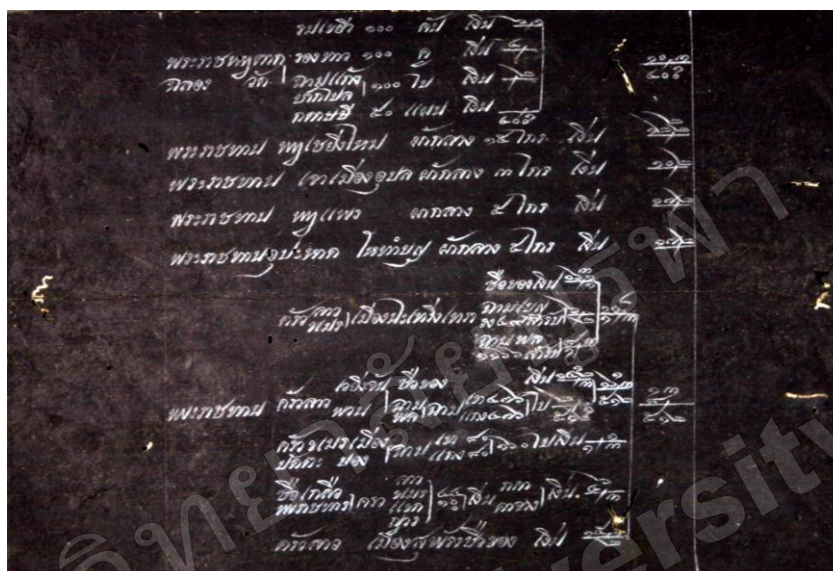
ใน พ.ศ. ๒๓๓๑ เมื่อเจ้าอนุวงศ์เสด็จกลับเวียงจันทน์อีกครั้ง เจ้าอนุวงศ์ได้ส่ง
ไพร่พลไปทำลายพระเจดีย์ปราบเวียง พร้อมทั้งนำพระพุทธรูปที่บรรจุอยู่ภายในพระเจดีย์ทั้งหมด
กลับเวียงจันทน์ สุดท้ายเมื่อกองทัพไทยสามารถปราบการกบฏในครั้งนี้สำเร็จจึงอัญเชิญ
พระพุทธรูปกลับมาประดิษฐานยังฝั่งไทยอีกครั้ง ส่วนพระเจดีย์ปราบเวียงที่ถูกทำลายจนเหลือแต่
ฐานก็ยังคงตั้งเด่นอยู่ริมแม่น้ำโขงหันหน้าเข้าหาเมืองเวียงจันทน์เป็นดังหลักฐานที่สื่อถึงความรู้สึก
เจ็บแค้นที่ไทยได้รับ

ภาพที่ ๑๕๕ พระเจดีย์ปราสาทเวียง

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เรื่อง บัญชีรายจ่ายพระราชทรัพย์ในการพระราชกุศล

ต่าง ๆ

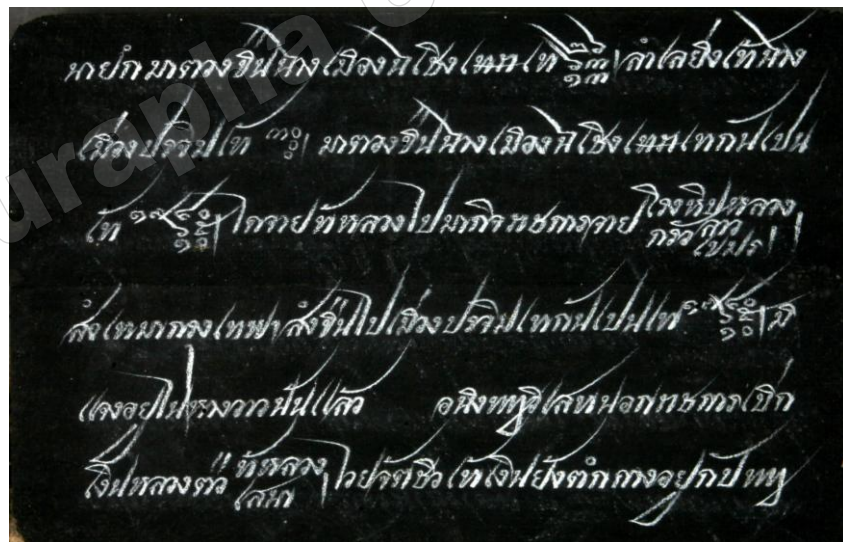
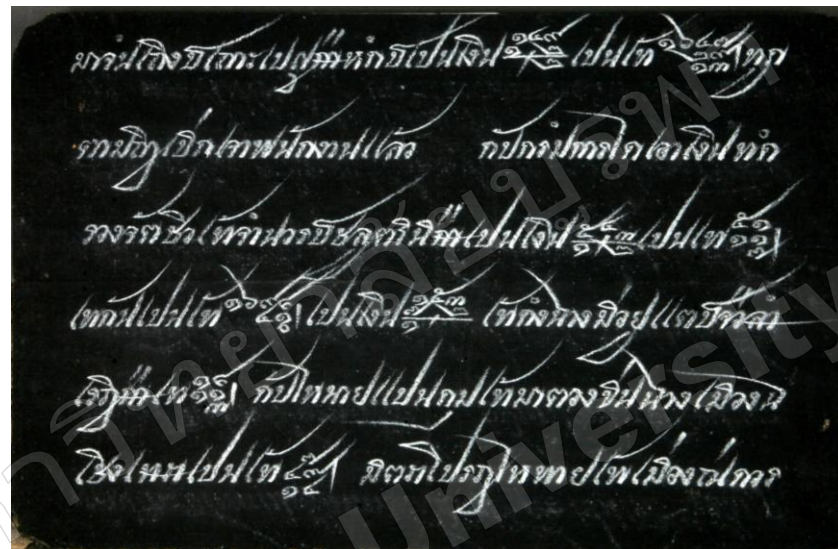

ภาพที่ ๑๖๐ จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เรื่อง บัญชีรายจ่ายพระราชทรัพย์ในการพระราชกุศลต่าง ๆ

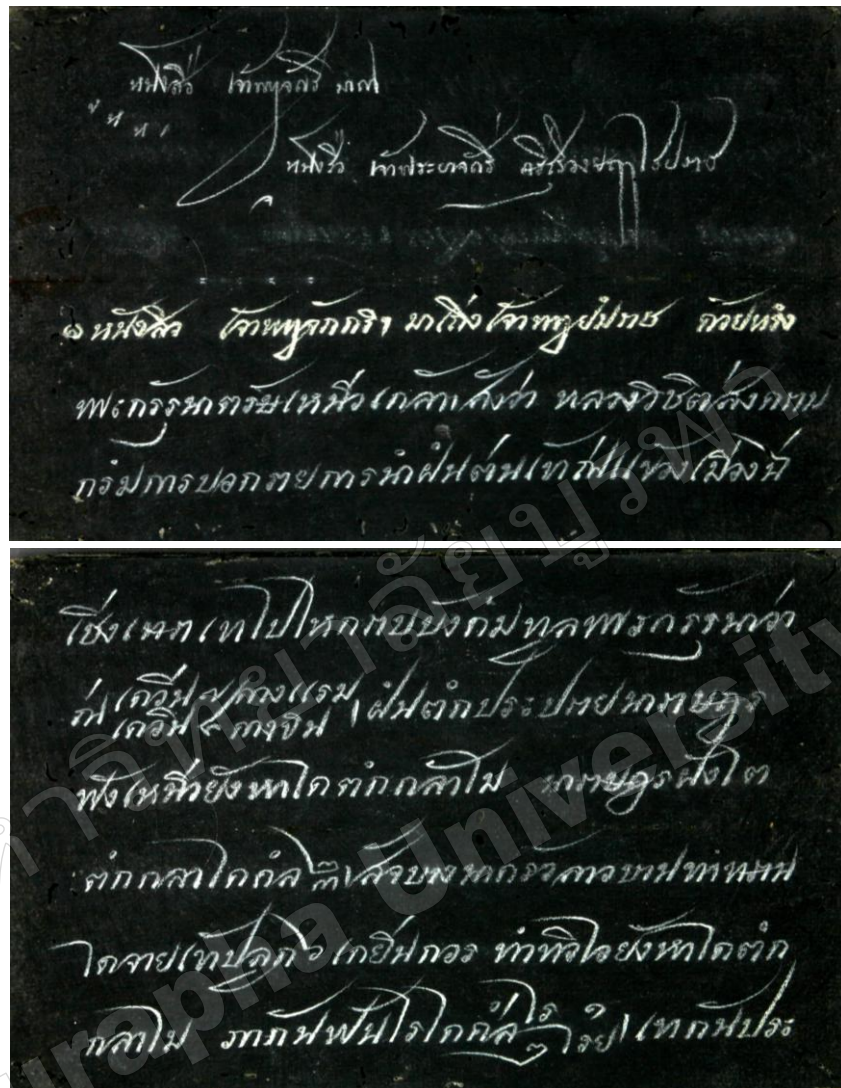
ถึงแม้ว่าจะรู้สึกโกรธแค้นเวียงจันทน์ที่ก่อการกบฏต่อไทย แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พระมหากษัตริย์ไทยทรงปกครองคนเหล่านี้ด้วยพระเมตตาเสมอมา ทรงให้ความช่วยเหลือโดยการพระราชทานสิ่งของต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เช่น พระราชทานไม้และอุปกรณ์สำหรับปลูกสร้างบ้านเรือน พระราชทานถ้วยชาม ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ลาวได้อยู่อาศัยอย่างร่มเย็นเป็นสุขในผืนแผ่นดินใหม่ ดังข้อความที่ปรากฏในจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เรื่อง บัญชีรายจ่ายพระราชทรัพย์ในการพระราชกุศลต่าง ๆ กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจ่ายพระราชทรัพย์ซื้อถ้วยชามพระราชทานแก่ลาวเมืองฉะเชิงเทรา เป็นชามเบญจรงค์สำหรับมุลนายลาวจำนวน ๔๕ สำหรับ ชามพลสำหรับไพร่พลลาว ๑,๑๒๖ สำหรับ และพระราชทานให้ครัวลาวเวียงจันทน์และลาว

พวนเป็นขามพล มีขามข้าว ๔๗๖ ใบ ขามแกง ๔๗๖ ใบ ชื่อเกลือและสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก (หอสมุดแห่งชาติ, จ.ศ. ๑๑๕๗, เลขที่ ๕๕, หมายเหตุจดหมายเหตุ กท.ร. ๓)

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีเรื่องให้หลวงวิจิตสงครามซื้อข้าวให้ลาวเขมรทำนา และ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระวิเศษลือไชยเจ้าเมืองฉะเชิงเทรา

ภาพที่ ๑๖๑ จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีเรื่องให้หลวงวิจิตสงครามซื้อข้าวให้ลาวเขมรทำนา

ภาพที่ ๑๖๒ จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระวิเศษลือไชย
เจ้าเมืองฉะเชิงเทรา

เอกสารชั้นต้นทั้ง ๒ ฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเอาใจใส่และสนับสนุนให้
กลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกได้มีอาชีพทำกินตามความถนัดของตน
กล่าวคือ ทางกรมไทยได้แจกเมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน ๖ เกวียนให้แก่ชาวบ้านทำท่งร้าง เมือง
ฉะเชิงเทราไปทำนาค้า แต่ยังไม่ทันได้ตกข้าวชาวลาวก็พากันไปถางไร่คนละ ๑-๒ ไร่ รวมกันได้
ประมาณ ๓๐๐ ไร่ เพื่อทำนาไร่แบบหยอดเมล็ดข้าวตามที่ตนถนัด (หอสมุดแห่งชาติ, จ.ศ. ๑๑๕๘,
เลขที่ ๓, หมวดจดหมายเหตุ กท.ร. ๓) ทางกรมจึงต้องไปซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากเมืองนครนายกมา

แจกให้ทำนาไร่ตามที่ต้องการ เรื่องการแจกเมล็ดพันธุ์ข้าวถือเป็นภารกิจสำคัญที่ทางการไทยให้ความใส่ใจเสมอมา โดยต้องพยายามจัดหาเมล็ดพันธุ์มาแจกจ่ายให้แก่ชาวลาวได้ทำนากันตลอด และต้องมีเมล็ดพันธุ์สำหรับแจกจ่ายอย่างพอเพียงด้วย (หอสมุดแห่งชาติ, จ.ศ. ๑๒๐๖, เลขที่ ๓๑, หมวดจดหมายเหตุ กท.ร. ๓)

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เรื่อง บัญชีเกณฑ์แลกหัวเมืองทำนา ได้กล่าวถึงการยกเว้นค่านาให้แก่ชุมชนลาวตั้งใหม่ กล่าวคือ ถึงแม้ว่าชุมชนลาวนั้น ๆ จะสามารถทำนาปลูกข้าวกินเองได้แล้ว แต่หากปีนั้นน้ำน้อย เก็บเกี่ยวผลผลิตได้น้อย จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียค่านาในปีนั้น เช่น ใน พ.ศ. ๒๓๙๕ ชุมชนลาวเมืองปราจีน เมืองกระบิล เมืองประจันตคาม ๓ เมืองรวมกัน ๗๒๐ คน และเมือง นครนายก ๑๓๒ คน ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียค่านา (หอสมุดแห่งชาติ, จ.ศ. ๑๑๕๔, เลขที่ ๔๐, หมวดจดหมายเหตุ กท.ร. ๓) แต่สำหรับราษฎรไทยหากทำนาได้ข้าวน้อยต้องจ่ายค่านาเป็นเงินแทนการจ่ายเป็นข้าว เอกสารชั้นต้นฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเห็นอกเห็นใจของทางการไทยที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่พลัดบ้านพลัดเมืองมา ดังนั้นจึงต้องการให้ชาวลาวตั้งถิ่นฐานอยู่ในไทยด้วยความรู้สึกสุขสบายและไม่ถูกบีบบังคับจนเกินไป

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีทัศนะที่ไม่ผู้ดีนักกับลาว สาเหตุของความรู้สึกดังกล่าวอาจสืบเนื่องมาจากการก่อกบฏของเวียงจันทน์ในรัชกาลก่อน ประกอบกับกรณีของเจ้าฟ้าอาภรณ์ซึ่งมีผู้คาดหวังว่าจะได้สืบต่อราชสมบัติและเป็นผู้ปกครองแผ่นดินต่อจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นเจ้าฟ้าเชื้อสายลาวพระองค์นี้จึงกลายเป็นเสมือนคู่แข่งของพระองค์ไปโดยปริยาย ยิ่งส่งผลให้ทัศนะของพระองค์ที่มีต่อลาวแย่ลงไปอีก แต่ถึงกระนั้นก็ตามพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังคงทรงดำเนินนโยบายปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยพระเมตตาเสมอมา มิได้ต่างไปจากการปกครองราษฎรไทย

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่

ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๕ – ๒๔๐๘

ภาพที่ ๑๖๓ ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๕ – ๒๔๐๘

พบว่ามิประกาศห้ามไม่ให้เล่นแอ่วลาว (กลอนรำ) ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในสมัยนั้น แม้แต่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงโปรดปรานการแอ่วลาวและดนตรีลาวเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังมีพระปรีชาสามารถในการทรงแคน(เป่าแคน) ประพันธ์บทพระราชนิพนธ์เป็นภาษาลาว คือ บทแอ่วนิทานนายสอน และทรงให้การสนับสนุนดนตรีลาวรวมทั้งแอ่วลาวด้วย การที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชื่นชอบดนตรีลาวรวมทั้งแอ่วลาวมากเป็นพิเศษนั้นอาจได้รับอิทธิพลมาจากมเหสีที่เป็นชาวลาวเวียงจันทน์* ก็เป็นไปได้

* มเหสีของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีเชื้อสายลาวเวียง คือ ซ้อย สตรีชาวลาวจากนครราชสีมา เข้ามาถวายตัวเมื่ออายุ ๑๔ ต่อมาได้รับการสถาปนาเป็น เจ้าจอมมารดาซ้อย มีพระโอรส ๒ พระองค์ และพระธิดา ๑ พระองค์ พระโอรสที่ทรงเจริญพระชันษาทรงพระนามว่า พระองค์เจ้าชายจรรุญโรจน์เรืองศรี ซึ่งได้รับการสถาปนาเป็นกรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ และทรงเป็นต้นราชสกุล จรรุญโรจน์ ณ อุรุยา

ในหมู่ของประชาชนทั่วไปก็มีความนิยมชื่นชอบการแอ่วลาวหรือลาวแคนเช่นกัน มีการว่าจ้างการละเล่นแอ่วลาวนี้ไปแสดงในงานต่าง ๆ อาทิ งานโกนจุก บวชนาค เป็นต้น ส่งผลให้วงปี่พาทย์จำนวนมากพากันตกลาน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเกรงว่า การละเล่นแบบลาวจะเข้ามาแทนที่การละเล่นแบบไทย จึงทรงมีพระบรมราชโองการห้ามทั้ง ข้าราชการผู้ใหญ่ ผู้ nhỏ รวมทั้งประชาชนไม่ให้เล่นแอ่วลาว ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องโทษปรับอย่างหนัก

หากพิจารณาในคำประกาศห้ามไม่ให้เล่นแอ่วลาว จะพบทัศนคติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อลาวแฝงอยู่ กล่าวคือ ทรงมองว่าลาวต่ำต้อยกว่าไทย การละเล่นแบบลาวจะนำพาความโชคร้ายมาให้ เช่น ทำให้เกิดฝนแล้ง ดังข้อความที่ว่า

... ทรงพระราชดำริเห็นว่าไม่สู้งามไม่สู้ควร ที่การเล่นอย่างลาว
จะมาเป็นพื้นเมืองไทย ลาวแคนเป็นข้าของไทย ๆ ไม่เคยเป็น
ข้าลาว จะเอาอย่างลาวมาเป็นพื้นเมืองไทยไม่สมควร ...

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๕ – ๒๔๐๘, ๒๕๐๔, หน้า ๒๕๐)

และ

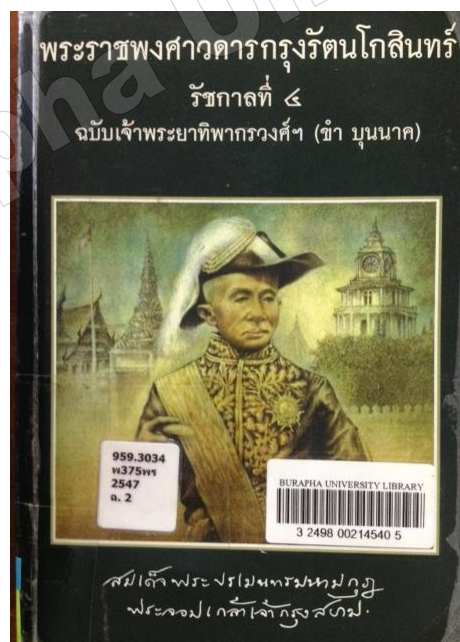
... แลสังเกตุการเล่นลาวแคนซุกซุมที่ไหนฝนก็ตกน้อย
ร่วงโรยไป ... เมืองที่เล่นลาวแคนมาก เมื่อฤดูฝน ๆ
ก็น้อยทำนาก็เสีย ไม่งอกงาม ... ทรงพระราชวิตกอยู่
โปรดให้ขออ้อนวอนแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวง ... ให้
งดการเล่นลาวแคนเสีย ... การเล่นต่าง ๆ อย่างเก่าของไทย
คือละครฟ้อนรำปี่พาทย์มะโหรี เสภาเครื่องท่อน ประโคม
สังกระวา เพลงโก่งปี่ เกี่ยวข้าวและอะไร ๆ ที่เคยเล่นมาแต่ก่อน
เอามาเล่นมาสู้ขึ้นบ้างอย่าให้สูญ เล่นลาวแคนขอให้งดเสีย
เลิกเสียสักปีหนึ่งสองปี ลองดูฟ้าฝนจะงามไม่งามอย่างไร

ต่อไปข้างหน้า ...

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๕ – ๒๔๐๘, ๒๕๐๔, หน้า ๒๕๑)

การประกาศห้ามเล่นแอ่วลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนอกจาก สะท้อนซึ่งทัศนคติที่มีต่อลาวแล้ว ยังพบว่ามีนัยทางการเมืองซ่อนเร้นอยู่ด้วย นั่นคือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหากระแกว่าพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจจะให้การละเล่นแอ่วลาวเป็นเครื่องมือในการปลุกระดมและแสวงหาความร่วมมือจากราชวงศ์ เขื่อนายลาวเพื่อแย่งชิงราชสมบัติ (อุบล ลิ้มสุวรรณ, ๒๕๓๗, หน้า ๗๐) ด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงต่อต้านการละเล่นประเภทนี้ และออกประกาศห้ามเล่นแอ่วลาว ในที่สุด

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔

ภาพที่ ๑๖๔ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔ ซึ่งเรียบเรียงโดย เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ได้สะท้อนถึงทัศนะของชนชั้นปกครองไทยที่นอกจากจะมีทัศนะในเชิงลบต่อชาวลาว การละเล่นลาว ทัศนะดังกล่าวยังส่งผลไปถึงพระพุทธรูปลาวที่จะนำมาซึ่งภัยพิบัติและความสูญเสีย ดังความว่า

... แลเมื่อปีชวดจอศก (พ.ศ. ๒๔๐๓) เกิดฝนแล้งข้าวแพง
ท่านเสนาบดีเข้าชื่อกันทำเรื่องราวทูตเกล้าทูลกระหม่อมถวาย
ด้วยไฉนราษฎรชายหญิงหลายพวกหลายเหล่าบ่นซุบซิบกัน
อยู่เนือง ๆ มานานแล้วว่า ครั้งตั้งแต่พระเสริมเมืองเวียงจันทน์ซึ่ง
มาอยู่เมืองหนองคาย เชิญลงมาไว้ในกรุงเทพมหานคร
เมื่อปลายปีมเสงนพศกและพระสัสมเมืองเวียงจันทน์ซึ่งมา
อยู่ด้วยพระเสริมเมืองหนองคาย และพระแสนเมืองมหาไชย
เชิญมาไว้ ณ วัดประทุมวนารามเมื่อปลายปีมเสงนพศกนั้นมา
ฝนในแขวงกรุงเทพมหานครน้อยไปกว่าแต่ก่อนทุกปี
ต้องบ่นว่าฝนแล้งทุกปี ลางพวกก็ว่าพระพุทธรูปเหล่านี้ ไปอยู่ที่ไหน
ของแพงที่นั่น แลว่าของลาวเขาถือว่าพระพุทธรูปของบ้านร้าง
เมืองเสียปีศาจมักสิงสู่ ลาวว่าพุทธรูปขังภัยจนักไม่ให้เข้าบ้าน
เข้าเมือง ...

(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๔๓, หน้า ๓๘๔ – ๓๘๕)

ในทัศนะของไทย พระพุทธรูปลาวดูเหมือนไม่คู่ควรแก่บ้านเมืองและมีความศักดิ์สิทธิ์น้อยกว่าพระพุทธรูปไทย ทัศนะดังกล่าวน่าจะมีสาเหตุมาจากพระพุทธรูปลาวนั้นมีขนาดเล็กและมีศิลปะในการสร้างแบบเรียบง่ายไม่ได้วิจิตรบรรจงแต่อย่างใด ดังข้อความว่า

... ฝนแล้งเข้าคราวใด ก็มีผู้พูดซุบซิบรังเกียจด้วยพระพุทธรูป
พระเสริม พระสัสม สองพระองค์นี้เนือง ๆ หนาหู แลกาลบัดนี้

ก็เป็นประตูก่อนผู้อยากจะหยิบยกโทษต่าง ๆ บ่นว่าจะลอบไปให้
โรงพิมพ์อเมริกันลงพิมพ์นิทานว่าบ่นไปต่าง ๆ ตามคำราษฎร
จะเอาตัวผู้บ่นก็ไม่ได้ จะเป็นทีเสื่อมเสียพระเกียรติยศไป
เพราะพุทธรูปเป็นแต่ของหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ย่อม ๆ
ไม่เป็นที่เหน็ดประหลาดอัศจรรย์อะไรนักนั้นก็สมควรแก่
พระบารมีเลย พระพุทธรูปอย่างนี้ ถึงอยู่ในกรุงเทพมหานคร
ก็ไม่ใช่ที่ออกแขกเมืองได้ เหมือนพระแก้วมรกต
พระแก้วพลี พระฉลองพระองค์ทรงเครื่องทองคำประดับ
เพชรพลอยต่าง ๆ นั้นเลย พระแก้วมรกต พระแก้วพลี
พระพุทธสีหังค์ แลพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ใหญ่ ๆ ซึ่งงามดี
เป็นศรีพระนครคู่พระบารมี เคยอยู่กันบ้านเมืองมีความสุขมา
ก็มีในกรุงเทพมหานครนี้เป็นอันมากแล้ว ก็พระบาง พระแทรกคำ
พระเสริม พระสั้ย พระแสนเป็นของดี แต่ที่ลาวเล่าภาออกชื่อ
เชิดชูว่าศักดิ์สิทธิ์ เชิญมาไว้กันนาน ก็ยังไม่ได้เห็นฤทธิเดชวิเศษ
เป็นคุณแก่บ้านเมืองได้อย่างไร มีผู้นับถือมากก็แต่พวกลาว ...
(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๔๓, หน้า ๓๘๘ – ๓๘๙)

**จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๔ สารตราว่าด้วยให้พระยาราชบุรีกรมการชำระเงินอากร
สมภักขรค้ำกับราษฎร** ทศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
แม้จะไม่สู้ดีนัก แต่ในส่วนของการดำเนินนโยบายการปกครอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวก็ทรงมีน้ำพระทัยและความเมตตาต่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย
เช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์อื่น ๆ กล่าวคือ ทรงพระราชทานตราภูมิคุ้มห้าม^{*}

^{*} การพระราชทานตราภูมิคุ้มห้าม หมายถึง การพระราชทานตราภูมิคุ้มกันเพื่อยกเว้นการเก็บภาษีอากรบางประเภท เช่น ตราภูมิคุ้มห้าม
อากรสมพัศตร อากรค่านา อากรตลาด เป็นต้น

อากรสมพัตสร^{*} แก่ลาวเมืองจะเชิงเทราที่ทำสวนผลไม้ประเภทไม้ยืนต้น เช่น มะม่วง (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, จ.ศ. ๑๒๑๗, เล่ม ๕ เลขที่ ๕๐, เอกสารรัชกาลที่ ๔ รล – กท)

พระราชหัตถเลขาและประกาศต่าง ๆ ในรัชกาลที่ ๔ จ.ศ. ๑๒๒๓ – ๑๒๔๒ เอกสารฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงความห่วงใยของทางการไทยที่มีต่อการดำรงชีวิตและปากท้องของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ดังนั้นทางการไทยจึงมีนโยบายแจกข้าวให้แก่ชุมชนลาวตั้งใหม่สำหรับไว้กินตลอดทั้งปีหรือปีเศษ จนกว่าชุมชนลาวจะสามารถปลูกข้าวกินเองได้ นโยบายดังกล่าวได้ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่รัชกาลก่อน ๆ ตามข้อความที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความว่า

... พวกครัวลาวที่มาตั้งเรือนลงใหม่นั้น

ได้จ่ายข้าวให้กินทุกวันแต่ก่อนคนที่

กวาดต้อนมาแต่อื่นก็เคยจ่ายข้าวให้กิน

ปีหนึ่งปีเศษ...

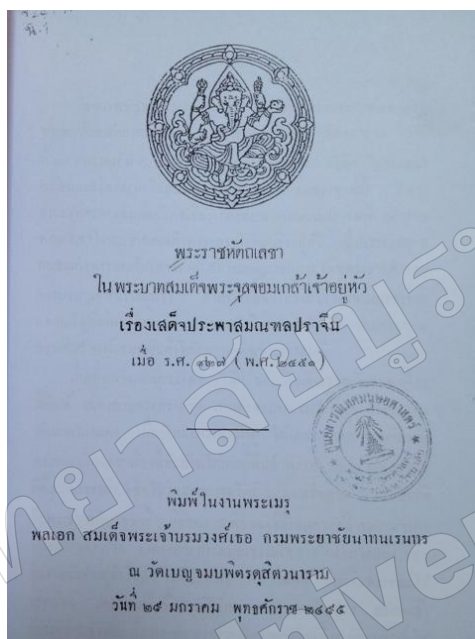
(กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, จ.ศ. ๑๒๒๓ – ๑๒๔๒, เลขที่ ๑ ก/๘, เอกสารรัชกาลที่ ๔)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในสมัยนี้ได้ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงพระเมตตาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออก ได้แก่

^{*} อากรสมพัตสร หมายถึง ภาษีที่เก็บจากผู้ปลูกพืชไร่ประเภทไม้ล้มลุก เช่น ข้าวโพด มันเทศ ถั่ว งา ถั่วลิสง

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่องเสด็จประพาส
มณฑลปราจีน เมื่อ ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑)

ภาพที่ ๑๖๕ พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเรื่องเสด็จประพาสมณฑลปราจีน เมื่อ
ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑)

พระราชหัตถเลขานี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) โดยทรงเล่าถึงการเดินทาง รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเสด็จประพาสมณฑลปราจีนบุรี ใจความบางตอนในพระราชหัตถเลขาสะท้อนถึงพระเมตตาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อลาวเวียงและลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานในมณฑลปราจีนบุรีซึ่งก็คือพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบัน พระองค์ทรงเสด็จออกเยี่ยม ใต้ถามถึงทุกข์สุขของชาวลาวที่มาเฝ้ารับเสด็จอย่างใกล้ชิดและไม่ถือพระองค์ ดังข้อความในพระราชหัตถเลขา กล่าวว่า

...ชาวบ้านที่ได้มาพบวันนี้ เป็นพวกบ้านเกาะสมอและม่วงขาว
 ซึ่งพระศรีมหาโพธิ์อยู่เป็นพื้นเป็นลาวทั้งนั้น อยู่ข้างเป็นที่จะ
 ขึ้นชมยินดี ต้องนั่งห้อยตีนให้กราบและเอาดินทูนหัว
 และขอให้ให้พรตามความปรารถนา คือถ้าทำนา ก็ขอให้
 ให้พรวนให้ทำนาได้ข้าวงามดี ถ้าเจ็บเป็นโรคอะไรต้อง
 เล่าโรคนั้นให้ฟัง แล้วขอให้ให้พรให้โรคนั้นหาย
 ให้ต้องเฉพาะตัวหรือเฉพาะพวก ที่จะให้ทีเดียวพร้อมกันมาก ๆ ไม่ได้ ...
 (พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสสมณทล
 ปราจีน เมื่อ ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑), ๒๔๕๕, หน้า ๕)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของลาวที่มีต่อไทย (พ.ศ. ๒๓๒๒ – ๒๕๕๔)

นับจากลาวสูญเสียเอกราชให้แก่ไทยใน พ.ศ. ๒๓๒๒ ลาวก็มองไทยเป็นศัตรูผู้รุกราน มาโดยตลอด ทัศนะดังกล่าวรุนแรงขึ้นเมื่อลาวตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๘๘ และ พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๔๙๓) ฝรั่งเศสพยายามดักย้อยู่เสมอถึงการทำลายล้างเวียงจันทน์^๑ ความแตกแยกของหลวงพระบาง เมืองพวน กับเวียงจันทน์ ว่าทั้งหมดนี้ล้วนเป็นฝีมือของไทย ส่งผลให้ทัศนะของลาวที่มีต่อไทยเลวร้ายยิ่งขึ้น และนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ ที่ลาวได้เปลี่ยนแปลง การปกครองจากระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมาเป็นสาธารณรัฐประชาชนภายใต้ระบอบ คอมมิวนิสต์โดยการนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว กระแสชาตินิยมในลาวยิ่งทวีความรุนแรง ขึ้น รัฐได้หยิบยกเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างลาวและไทยในสมัยเจ้าอนุวงศ์ขึ้นมาเป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างความรักสามัคคีแก่คนในชาติโดยสื่อผ่านหลักฐานประเภทต่าง ๆ จนกระทั่งปัจจุบันที่ลาว เริ่มดำเนินนโยบายใหม่ทางการเมืองที่เรียกว่า ลาวยุคจินตนาการใหม่^๒ แต่แนวคิดในการสร้าง

^๑ เวียงจันทน์เพิ่งได้รับการฟื้นฟูหลังจากตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส นับตั้งแต่ถูกทำลายจนย่อยยับในสมัยของเจ้าอนุวงศ์

^๒ ลาวยุคจินตนาการใหม่ หมายถึง การดำเนินนโยบายการปกครองสายกลางระหว่างสังคมนิยมและประชาธิปไตย กล่าวคือ แม้จะยัง ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม แต่มีการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจโดยอิงระบบทุนนิยม รวมถึงการเปิดกว้างทางแนวคิดมากขึ้น

ความสามัคคีและความรู้สึกรักชาติ(สหชาติแพงเชื้อ) โดยอาศัยเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อันขมขื่นของตนมาเป็นกลไกกระตุ้นก็ยังคงดำเนินต่อไป

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของลาวที่มีต่อไทยในสมัยเจ้าศิริบุญสาร

สมัยเจ้าศิริบุญสาร กองทัพกรุงธนบุรีได้ยกมาตีเวียงจันทน์เป็นเมืองขึ้นพร้อมทั้งทำลายเมืองเวียงจันทน์ กวาดต้อนประชากร เก็บกวาดทรัพย์สินมีค่ารวมถึงพระพุทธรูปสำคัญของเวียงจันทน์ คือ พระแก้วมรกต และพระบางส่งมากรุงธนบุรี การกระทำของไทยในคราวนี้สร้างความเจ็บช้ำให้กับเวียงจันทน์อย่างยิ่ง หลักฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกดังกล่าวได้เป็นอย่างดี คือ

พงศาวดารเมืองเวียงจันทน์ ได้บรรยายเหตุการณ์สงครามระหว่างกองทัพกรุงธนบุรีกับเวียงจันทน์ใน พ.ศ. ๒๓๒๑ และกล่าวถึงการอัญเชิญพระแก้วมรกตเข้ามาประดิษฐานในไทยด้วยความแค้นเคือง ความว่า

... สยามก็เลว (รบ) เอาจันทบุรี (เวียงจันทน์)...

ข้าเอาพระแก้วมรกตซึ่งเป็นทีนั้สการอันหนึ่งของ

เวียงจันทน์ไปกรุงเทพพร้อมแลพระพุทธรูปนั้น

ยังอยู่หั้นจนเดี๋ยวนี้ ...

(พงศาวดารแห่งประเทศลาว, ม.ป.ป. , หน้า ๒๑)

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้นว่าการอัญเชิญพระแก้วมรกตออกจากเวียงจันทน์เพื่อนำมาประดิษฐานในไทยไม่ได้มีความหมายแก่เพียงการเก็บกวาดทรัพย์สินมีค่าของเวียงจันทน์เท่านั้น แต่ยังมิยถึงการแสดงอำนาจของผู้ชนะให้ผู้แพ้ได้ประจักษ์ ประกอบกับพระแก้วมรกตเป็นพระพุทธรูปที่สำคัญของเวียงจันทน์ ดังนั้นการกระทำเช่นนี้ของไทยจึงเท่ากับเป็นการทำร้ายจิตใจของชาวเวียงจันทน์อย่างรุนแรง

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของลาวที่มีต่อไทยในสมัยเจ้าอนุวงศ์

หลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของลาวที่มีต่อไทยในสมัยเจ้าอนุวงศ์ มีปรากฏอยู่หลายชิ้นด้วยกัน ได้แก่

พระพุทธรูปพระราชเชษฐา เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ศิลปะลาวที่เจ้าอนุวงศ์สั่งให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๕ ขณะเตรียมก่อการกบฏต่อไทย ที่ชั้นหน้ากระดานด้านล่างสุดของฐานพระพุทธรูปมีจารึกอักษรไทยน้อย ภาษาไทยและบาลีรวม ๕ บรรทัด ความว่า

...สมเด็จพระราชเชษฐา(เจ้าอนุวงศ์) อาปณคามาราช

ชาติสายสุริยวงศ์ มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ให้หล่อพระพุทธรูปองค์นี้ น้ำหนัก ๒๕,๐๐๐

เทียมนพระแก้วมรกตเจ้า เมื่อจุลศักราช ๑๑๘๘...

(เทิม มีเต็ม, ม.ป.ป., หน้า ๑๓๒)

จากข้อความในจารึกที่ฐานพระพุทธรูปนี้ สะท้อนให้เห็นว่าชาวลาวยังคงมีความระลึกถึงพระแก้วมรกตที่ถูกอัญเชิญมาประดิษฐานในไทย แม้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะผ่านมานานถึง ๔๘ ปีแล้วก็ตาม แต่ชาวลาวยังคงจดจำและโศกเศร้าเสียใจกับเหตุการณ์ในครั้งนั้น จนอาจกลายเป็นปัจจัยหนึ่งของการตัดสินใจก่อการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ในที่สุดก็เป็นได้

ภาพที่ ๑๖๖ พระพุทธรูปพระราชเชษฐา

ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี

सानลืบพะสุน

ภาพที่ ๑๖๗ สานลืบพะสุน

सानลืบพะสุน คือ วรรณกรรมอีสานซึ่งมีชื่อเรียกและเขียนหลากหลายแตกต่างกันไป ได้แก่ ลืบสุญ ลืบสุน ลืบปสุญ ลืบบสุญ ลืบพะสุน และลืบพระสุรย์ มีความหมายถึงการลบหรือลบคบบังควงอาทิศย์ สานลืบพะสุนยังไม่ทราบที่มาแน่ชัดว่าใครเป็นผู้ประพันธ์ แต่มีข้อสันนิษฐานถึงผู้ประพันธ์ดังนี้

๑. ท้าวปางคำ เจ้าเมืองหนองบัวลำภู เป็นผู้ประพันธ์ขึ้นเมื่อกว่า ๖๐๐ ปีมาแล้ว เพื่อแสดงความรักความคิดถึงที่มีต่อนางเกานางแพง (พรชัย ศรีสารคาม, ๒๕๒๘, หน้าคำนำ) ผู้สนับสนุนข้อสันนิษฐานนี้ คือ ดวงไซ หลวงพะสี นักเขียนลาว

๒. เจ้าอนุวงศ์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์เป็นผู้ประพันธ์ โดยบรรยายถึงความเจ็บแค้นที่ลาวต้องสูญเสียอิสรภาพ และพระองค์ก็คิดจะทำการกอบกู้ชาติอยู่เสมอ ผู้ที่เชื่อในข้อสันนิษฐานนี้ คือ สิลา วีระวงส์ และคณะวิจัยसानลืบพะสุนในโครงการค้นคว้าวรรณคดีสมัยอาณาจักรลาวล้านช้างเสื่อมโทรม คณะค้นคว้าภาควิชาภาษา-วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ

(ปราโมทย์ ในจิต, ๒๕๕๔, หน้า ๒๑๕ – ๒๑๖ และ สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ, ๒๐๑๐, หน้า ๗๗)

๓. พระมหาสมณพราหมจารย์สิบสองกวี สังฆราชองค์สุดท้ายของอาณาจักรล้านช้าง และที่ปรึกษาาราชสำนักของเจ้าอนุวงศ์เป็นผู้ประพันธ์ ผู้สนับสนุนข้อสันนิษฐานนี้ คือ ท่านมหาบุญยก แสนสุนทอน ที่ปรึกษาคณะวิจัยสานสืบพะสน ในโครงการค้นคว้าวรรณคดีสมัยอาณาจักรลาวล้านช้างเสื่อมโทรม คณะค้นคว้าภาควิชาภาษา-วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ และ บุญทะนอง ชมไชน นักเขียนอิสระที่โดดเด่นของลาวยุคปัจจุบัน (ปราโมทย์ ในจิต, ๒๕๕๔, หน้า ๒๑๖ – ๒๑๗)

๔. นักปราชญ์แห่งลุ่มแม่น้ำโขงยุคหลังเจ้าอนุวงศ์ แต่จะเป็นใครนั้นไม่ได้ระบุชื่อชัดเจน วัตถุประสงค์ในการประพันธ์ก็เพื่อตักเตือนคนลาวให้ระวังคนไทย เนื่องจากช่วงเวลานั้นลาวมีฐานะเป็นประเทศราชของไทย และมักถูกเจ้านายไทยข่มเหงรังแก เช่น ถ้ากำลังเลี้ยงไก่ชนอยู่ได้ถูกบ้านอย่างปกติสุข หากเจ้านายคนไทยผ่านมาพบแล้วเกิดชอบก็มักขอไก่ไป หรือแม้แต่ลูกสาวสวยก็มักถูกขอไปเป็นคนรับใช้และกลายเป็นภรรยาลับในที่สุด ต่อมาคนลาวจึงนิยมทำสวนไว้หลังบ้านสำหรับเลี้ยงไก่ และให้ลูก ๆ อยู่ในสวนเพื่อหลบสายตาคนไทย (ปราโมทย์ ในจิต, ๒๕๕๔, หน้า ๒๑๗) ผู้ที่เชื่อข้อสันนิษฐานนี้คือท่านมหาสวิง บุญเจิม

ไม่ใช่แค่เพียงเรื่องของผู้ประพันธ์เท่านั้นที่ยังคลุมเครือ แม้แต่เนื้อหาของสานสืบพะสนก็ยังถูกตีความแยกออกเป็นหลายประเด็นด้วยกัน กล่าวคือ

ภาพที่ ๑๖๘ ศาสตราจารย์รัช ปุณโณทก

รัช ปุณโณทก ผู้เชี่ยวชาญวรรณกรรมอีสาน ระบุว่าสานลืบพะสุน หรือ ลบป่สูญ หมายถึง ลบไม่หมด เป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับปรัชญาทางศาสนา มีจุดประสงค์เพื่อสอนให้คนรู้จักประหยัดมัธยัสถ์ อย่าหลงระเหิรในการใช้ชีวิต เพราะต่อไปในภายหน้าจะเกิดกลียุค ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดของวรรณกรรมเรื่องนี้มีที่มาจากคำทำนายทางพระพุทธศาสนา (รัช ปุณโณทก, สัมภาษณ์, ๓ มิถุนายน ๒๕๕๔)

จารุวรรณ ธรรมวัตร จัดสานลืบพะสุนเป็นวรรณกรรมประเภทนิราศ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก

พรชัย ศรีสารคาม ผู้เรียบเรียงสานลืบพะสุนฉบับที่พระอริยานุวัตร (อารีย์ เขมจารี) เป็นผู้ถอดชำระ มีความเห็นว่า สานลืบพะสุนมีลักษณะคล้ายจดหมายระบายความในใจของชายคนหนึ่งที่มีต่อหญิงคนรัก หรือที่ชาวอีสานเรียกว่า “สารฮัก” (สาส์นรัก)

คณะคณวักภาควิชาภาษา-วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ มีความเห็นว่าสานลืบพะสุนเป็นวรรณกรรมการเมืองที่ซ่อนเนื้อหาโดยใช้รูปแบบของการเขียน

สาส์นถึงคนรัก มีเนื้อหาเป็นรหัสลับที่ต้องตีความ ซึ่งคณะวิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาของ
 สานลืပ်พะสุน โดยตีความหมายสรุปเป็นตอน (บั้น) ได้ดังนี้

ตอนที่หนึ่ง (บั้นบ้งรหัส) สะท้อนถึงการดิ้นรนของนักศึกษาจีนที่ต้องการปลุกกระดม
 คนทั้งชาติให้ลุกขึ้นต่อสู้กับศัตรูในภาวะที่ประเทศชาติถูกต่างชาติที่มีกำลังแข็งแกร่งกว่าครอบครอง
 สภาพจิตใจของชาวลาวอ้าแอ แดกความสามัคคี บ้านแตกสาแหรกขาด ยิ่งไปกว่านั้นผู้แต่งยังได้
 สอดแทรกแนวคิดความรักชาติโดยผ่านการเปรียบเทียบ สุดท้ายผู้แต่งยังย้ำว่าหากต้องการได้
 เอกราชกลับคืนมาต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจกันลุกขึ้นต่อสู้ด้วยอาวุธ (ปราโมทย์ ในจิต, ๒๕๕๔,
 หน้า ๒๒๐) ดังข้อความในสานลืပ်พะสุน ความว่า

... ดวงนี้ชื่อว่าแผ่นธรณิดัน	กุมพะกองกำโอบ
เกาะก่ายเกยโอบเลียว	สุเมรุค้ำน โคนคลอน
คละเคลื่อนคองแก่นเหง้า	กากาบไกวกระจัด
เสลานาภูผา	เกลื่อนทะเลถึงทลายย้อง
อานนท์เนาแนบพื้น	เพื่อนฟาดฟองสมุทร
นาโคกะ	ลาดโสงฮามย้อง
จักวาลเหลื่อม	ลิริไหวหวัน
นาคะเพื่อนพึ่งฟ้า	พุ่มเพื่อยแก่เพื่อย
ครุฑะอ้าปีกขึ้น	จำเมฆเมฆือฤทธิ
จันโทเมามัวมุด	มิดแสงสุริย์อ้า ...

(ดวงจัน วันนະบุบผา, ๒๐๑๐, หน้า ๑)

ข้อความในสานลืပ်พะสุนที่ยกมานี้บรรยายถึงสภาพบ้านเมืองของลาวในช่วงที่
 ถูกศัตรูต่างแดนรุกราน บ้านเมืองต้องเผชิญกับความยากลำบาก สูญเสียเอกราช สร้างความรู้สึก
 เจ็บแค้นให้แก่ชาวลาวอย่างแสนสาหัส ศัตรูที่กล่าวถึงในที่นี้ถูกแทนด้วยคำว่า **ครุฑะ** หมายถึง
 ครุฑ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของไทย สะท้อนให้เห็นถึงความมีพลังและการแผ่อำนาจเข้ายึดครองจนทำ

ให้ จันโท หมายถึง พระจันทร์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของลาวต้องอับแสงลง (เบญจวรรณ ชัยยะ, ๒๕๕๔) ข้อความอีกตอนหนึ่งของसानลืบพะสุน กล่าวว่า

... ทรายไปดวงถนัดเอื้อม	สุเมรุทองเทียวท่อง ยามใด
จักใคร่คอยคาดซื้อ	เยียวห้อมหอบพระจันทร์
.....	
คิดใคร่ทวยทรวงปลิ้น	ยอดดาวเปลืองแกว่ง เอนัน
ภูผาผาม้าง	คู่ต้องตอกกะแจ
.....	
กลัวที่ฟ้าแปรชว้า	ขนานเกล้าวิความ ...

(ดวงจัน วันนະບຸພູ, ๒๐๑๐, หน้า ๒ – ๓)

ข้อความตอนที่ยกมานี้แสดงให้เห็นถึงความคิดและความพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้เอกราชกลับคืนมา แม้จะต้องใช้ความรุนแรง ตลอดจนอาวุธ เช่น ดาว หมายถึง ดาบ ก็ตาม

ตอนที่สอง (บันทึกที่คิด) เป็นตอนกลางของसानลืบพะสุนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี และการจัดตั้งแกนนำเพื่อต่อสู้ช่วงชิงเอกราชคืนจากไทย รวมถึงการปลุกระดมให้ประชาชนเกิดความสามัคคี เข้มแข็ง ช่วยกันคิด ตลอดจนตระหนักว่าการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชเป็นหน้าที่ของประชาชนลาวทุกคน ดังข้อความในसानลืบพะสุนที่ว่า

... ใจหม่อมอ้าย	หมายมุ่งพระไมมิตร
ซิกอยปุ่นปอง ^๑ ฮัก	ฮ่วมเฮียงฮาวถ้าน ^๒ ...

(ดวงจัน วันนະບຸພູ, ๒๐๑๐, หน้า ๓)

^๑ ปุ่นปอง หมายถึง หนุนอม (พรชัย ศรีสารคาม, ๒๕๒๘, หน้า ๒)

^๒ ฮาวถ้าน หมายถึง เหมือนคนๆ เดียวกัน (พรชัย ศรีสารคาม, ๒๕๒๘, หน้า ๒)

และยังปรากฏข้อความที่ใช้ปลุกพระคมด้วยเนื้อหาในเชิงตัดพ้อว่าประชาชนมีเป็นจำนวนมาก แต่จะหาคนรักและเสียสละเพื่อชาตินั้นหายาก ดังข้อความที่ว่า

...หลายลำไม้	ในป่านั้นต้นน้ก
หาลำเป็นของหอม	แก่นจันทน์มิได้
คนเต็มบ้าน	คามมีมาก
หาผู้ต้อง	มโนไท้ไปมี ...

(ดวงจัน วันระบอบผา, ๒๐๑๐, หน้า ๖)

ตอนสุดท้าย (บันทึกที่อ่าว) กล่าวถึงจุดประสงค์ที่ต้องการปลดปล่อยชาติ การช่วงชิงเอกราช ซึ่งเป็นความปรารถนาอันแรงกล้า จนทำให้ผู้แต่งไม่มีความสุขกินไม่ได้นอนไม่หลับ ฝ้าแต่กระวนกระวายใจ คลั่งแค้น เนื่องจากไม่พอใจ ไม่ชอบการใช้ชีวิตในภาวะที่ประเทศชาติสูญเสียเอกราชและเป็นเมืองขึ้นของชาติอื่นเช่นนี้ ในที่สุดผู้แต่งตัดสินใจเอาชีวิตแลกกับความเป็นเอกราช สิ่งนี้คือจุดยืนและอุดมการณ์ที่ไม่เปลี่ยนแปลง (ปราโมทย์ ในจิต, ๒๕๕๔, หน้า ๒๒๐) ดังข้อความที่ว่า

... โอนอ ยามนี้เป็นดังปลาตายซ้อน	หนองน่าน้ำเงินชาด
ฝนบ่สรงโศคให้	ตายแล้งแดดเผา แลนอ
.....	
แสนสิ่งในทรวงเอ้า	หนหวายหามือสว่างบ่มีแล้ว
.....	
ปานนี้ดาวเสด็จกลัว	ดวงเขมิมืดม่ง บ่มีแล้ว
ฮู้ว่าสุริโยมาเล่นกุ่ม	กุมพระจันทร์มัวมืด
.....	
โอนอความทุกข์ซ้อน*	พื้นที่แสนถนัด

* ซ้อน หมายถึง รวมอยู่ที่เดียว

โสมอยู่ในทรงถม	ผู้เดียวพะอานอ้าย
อันว่าจอมกษัตริย์พุ้น	เทพรวงท้นสาวท บ่นอ
อย่าได้ปละอกขม่อม [*] ไว้	แค้นผู้เดียว แค้นเณ....

(ดวงจัน วันนະบุบผา, ๒๐๑๐, หน้า ๓๕ – ๔๑)

พื้นเวียง เป็นวรรณกรรมที่แพร่หลายในภาคอีสานและลาวอีกเรื่องหนึ่งซึ่งแต่งขึ้นด้วยโคลงสาร หรือเรียกว่า กลอนรำ สันนิษฐานว่าแต่งขึ้นภายหลังเหตุการณ์การกบฏของเจ้าอนุวงศ์ ๕๑ ปี (ราวพ.ศ. ๒๔๒๒) โดยผู้แต่งซึ่งเป็นคนท้องถิ่นในภาคอีสานหรือชาวลาวยุคที่มีชีวิตอยู่ในช่วงของเหตุการณ์ดังกล่าว จุดประสงค์ในการแต่งคือเพื่อใช้อ่านในงานศพ (งานเฮือนดี) (ธวัช ปุณโณทก, ๒๕๒๖, หน้า ๒๓-๒๔) ในวรรณกรรมเรื่องพื้นเวียงมีข้อความบางตอนที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของลาวที่มีต่อไทย เช่น ตอนที่พรรณนาถึงสงครามปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งสร้างความสะเทือนใจแก่ชาวลาวเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากการเข่นฆ่าแล้ว กองทัพไทยยังเก็บกวาดทรัพย์สมบัติ แก้วแหวนเงินทองไปจนหมด ผู้แต่งกล่าวว่าสิ่งที่กองทัพไทยยังไม่ได้ไปมีเพียงข่าระแด (ข่าเผ่าหนึ่ง) เนื่องจากพวกนี้เป็นพวกที่ดุร้าย (ผีแมนตาทอก) และมีความสามารถในการรบ (รบเลี้ยว) ยิ่งไปกว่านั้นผู้แต่งยังพรรณนาย้อนไปถึงพระแก้วมรกตที่ถูกกองทัพกรุงธนบุรีนำไปตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๒ ดังความว่า

... กับทั้ง	องค์พระแก้ว
ได้ไปแล้ว	พระแก้วมรกต
ได้ไปหมด	โชตตะการเป็นบัน
อ่างค่านัน	ก็ได้ไปหมดแล้ว
ยังบ่ได้	แต่ข่าระแด
มันเป็นแพ	ผีแมนตาทอก
ไผไปหยอก	มันรบมันเลี้ยว ...

(ธวัช ปุณโณทก, ๒๕๒๖, หน้า ๓๐)

^{*} ขม่อม หมายถึง เจ้าอนุวงศ์

ภาพเมืองพวน ปรากฏข้อความซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของลาวพวนที่มีต่อ
ทหารไทยที่ยกทัพไปขับไล่ญวนออกจากเมืองพวนใน พ.ศ. ๒๓๙๖ ว่ามีท่าทีและการกระทำที่
ดูแก่อำนาจ ดังคำว่า

อีกทั้งการที่กองทัพไทยดำเนินการกวาดต้อนลาวพวนเข้ามาพักไว้ที่หนองคาย ทำให้ลาวพวนเหล่านี้ต้องเผชิญกับภาวะอดอยาก ลาวพวนจึงมองว่าคนไทยนั้นหลอกหลวง ทำให้พวกตนต้องพบกับความยากลำบาก ดังข้อความที่ปรากฏในกาพย์เมืองพวน ความว่า

^๒ ของ หมายถึง แม่น้ำโขง

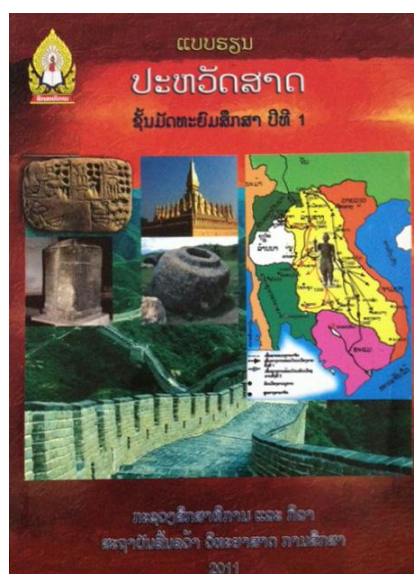
เฮ็ดไฮ้ทำสวน	บ่บรรณจำขาย
กลับคล้ายคลาไป	นายไทยซ้าบอ
หนีออกพันลำ	ค่านาเดือนหก
ฝนตกที่ท่วม	ระงมเดือดฮ้อน
ขอดซื้อคนตาย	หนองคายล้ำเลิศ
บังเกิดกลหล	เสียดคนมรณาศ ...

(ภาควิชาภาษา-วรรณคดี คณะอักษรศาสตร์, ๒๐๐๑, หน้า ๒๗)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของลาวที่มีต่อไทยในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๕๔)

หลังการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใน พ.ศ. ๒๕๑๘ กระแสแนวความคิดนิยมในลาวที่ความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ทัศนะของลาวที่มีต่อไทยอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ความบาดหมางในอดีตจะรุนแรงตามไปด้วย ทัศนะดังกล่าวปรากฏอยู่ในหลักฐานที่สำคัญกล่าวคือ

แบบเรียนประวัติศาสตร์

ภาพที่ ๑๖๕ แบบเรียนประวัติศาสตร์

แบบเรียนประวัติศาสตร์เป็นเสมือนเครื่องมือของรัฐในการใช้หล่อหลอมเยาวชนให้เกิดจิตสำนึกของความรักชาติ ด้วยเหตุนี้เรื่องราวการสูญเสียเอกราชให้แก่ไทย การถูกรุกราน ย่ำยีโดยศัตรูผู้รุกราน จึงถูกนำมาบรรจุไว้ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ เนื้อหาของแบบเรียน ประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ บทที่ ๑๐ เป็นเรื่องความแตกแยกของอาณาจักรล้านช้างและการถูกรุกรานจากศึกดินาสยาม ในหัวข้อที่ ๔ อาณาจักรลาวล้านช้างถูกรุกรานจากศึกดินาสยาม ได้บรรยายถึงเหตุการณ์การบุกเข้ายึดเวียงจันทน์ใน พ.ศ. ๒๓๒๑ โดยกองทัพกรุงธนบุรี ความว่า

... ในขณะที่อาณาจักรลาวล้านช้างกำลังประสบกับวิกฤตการณ์
ทางด้านการเมือง โดยเฉพาะเกิดปัญหาความขัดแย้งและแตกแยก
เป็น ๓ อาณาจักร ศักดินาสยามภายใต้การปกครองของตากสิน
ได้ฉวยโอกาสส่งกองทัพทหารสองกองทัพใหญ่มาบุกตี
และยึดอาณาจักรลาวล้านช้างในปี ค.ศ. ๑๗๗๘ ...

(กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๐๑๑, หน้า ๗๔)

ในหัวข้อเดียวกันนี้ยังได้บรรยายถึงการที่กองทัพกรุงธนบุรีเข้าบุกยึดเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง เช่น เมืองนครพนม หนองคาย พะโค เวียงคุก และเมืองพันพร้าว ซึ่งเมืองเหล่านี้ได้ต่อสู้ ต้านทานอย่างสุดกำลังโดยเฉพาะเมืองพันพร้าว แต่สุดท้ายก็ต้องพ่ายแพ้ให้แก่ความโหดเหี้ยมของกองทัพกรุงธนบุรี ดังความว่า

... โดยเฉพาะเมืองพันพร้าวถูกปิดล้อมแต่ศัตรูไม่สามารถเข้ายึดครองได้
พวกเขาจึงใช้วิธีที่สกปรกและโหดร้ายป่าเถื่อนที่สุด คือ จับเอาคนลาว
มาตัดเอาหัวใส่เรือพายขึ้นลงตามลำแม่น้ำโขง ร้องขायหัวคนลาว
อันได้สร้างความแตกตื่นและความกลัวให้กับประชาชนในเมือง
ดังกล่าวนั้นที่สุด จากเหตุการณ์ดังกล่าวพวกเขาก็สามารถยึดเมือง
นั้นได้ ...

(กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๐๑๑, หน้า ๗๕)

และยังบรรยายถึงเหตุการณ์ที่กองทัพกรุงธนบุรีนำตัวเชื้อพระวงศ์ของเวียงจันทน์มาเป็นตัวประกัน
ซ้ำยังเก็บกวาดสิ่งของมีค่าไปจากเวียงจันทน์ ด้วยความรู้สึกลึกซึ้งขึ้น ว่า

... พวกสยามได้จับเจ้านันทเสน เจ้าอินทวงศ์ เจ้าอนุวงศ์
และพระบรมวงศานุวงศ์ของนครเวียงจันทน์ไปเป็น
ตัวประกันอยู่บางกอก ดำเนินการกวาดต้อนคนลาว
นับเป็นหมื่น ๆ ไปอยู่ประเทศไทย เพื่อเป็นข้ออ้างรับใช้
ปล้นสดมภ์เอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ของมีค่า หวงแหวน
และสักการะบูชาที่เป็นมิ่งขวัญของชาวลาวทั้งชาติ
ไปอย่างไร้มนุษยธรรม เช่น พระแก้วมรกต พระบาง
ทรัพย์สินเงินทองและของมีค่าอื่น ๆ นับเป็นจำนวนหลวง
หลายไปบางกอก ...

(กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๐๑๑, หน้า ๗๕)

นอกจากนี้วีรกรรมของเหล่าบรรดาบุรพกษัตริย์ก็ถูกหยิบยกขึ้นมาเชิดชูอยู่ใน
แบบเรียนประวัติศาสตร์ด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ให้เยาวชนลาวได้เห็นตัวอย่างของความรักและ
เสียสละเลือดเนื้อเพื่อชาติ อาทิ วีรกรรมของพระเจ้าฟ้างุ้ม องค์ปฐมกษัตริย์ผู้รวบรวมและ
สถาปนาอาณาจักรล้านช้างให้มั่นคงยิ่งใหญ่เมื่อราว ๖๖๐ ปีก่อน (พ.ศ.๑๘๕๖) สมเด็จพระเจ้าไชย
เชษฐาธิราช วีรกษัตริย์ผู้ปกครองราชอาณาจักรลาว ขยายอาณาเขตและพัฒนาแผ่นดินลาวให้เจริญรุ่งเรือง
(ทรงปกครองสองแผ่นดินทั้งล้านนาและล้านช้าง อัญเชิญพระแก้วมรกตจากเชียงใหม่มา
ประดิษฐานที่ลาว สถาปนาเวียงจันทน์เป็นราชธานี สร้างพระธาตุหลวง) เจ้าสุริยวงษาธรรมิกราช
กษัตริย์ผู้นำชาวลาวเข้าสู่ยุคทองในทุกด้าน และเจ้าอนุวงศ์ วีรกษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์
ล้านช้างเวียงจันทน์ ผู้นำพาประชาชนลาวกอบกู้เอกราชของชาติจากการกดขี่ปกครองของไทย

เรื่องของความพยายามในการกู้อิสรภาพของเจ้าอนุวงศ์ถูกนำขึ้นมากล่าวถึงพร้อม ๆ
กับการปราบปรามอย่างโหดเหี้ยมของไทย ในสายตาชาวลาวเจ้าอนุวงศ์คือวีรบุรุษที่ควรได้รับการ

ยกย่อง ขณะที่ไทยคือศัตรูที่แสนแสบอำมหิต ดังข้อความที่ปรากฏอยู่ในแบบเรียนประวัติศาสตร์
 ความว่า

... ภายหลังอาณาจักรลาวล้านช้างได้ตกเป็นเมืองขึ้นและเมืองส่วย
 ของศักดินาสยาม พวกเขาได้กดขี่ขูดรีดประชาชนลาวอย่างหนักหน่วง
 ด้วยเหตุนั้นจึงเกิดมีขบวนการลุกขึ้นของประชาชนลาวต่อต้าน
 ศักดินาสยามหลายขบวนการ ... แต่ขบวนการต่อสู้ที่เด่นกว่าใคร
 และมีความหมายทางประวัติศาสตร์อันใหญ่หลวงสำหรับ
 ชาติลาวก็คือขบวนการต่อต้านศักดินาสยามใต้การนำพา
 ของเจ้าอนุวงศ์ ...
 (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๐๑๑, หน้า ๘๕)

และ

... ด้วยการกระทำดังกล่าว (การปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์)
 ได้ทำให้ตัวเมืองเวียงจันทน์กลายเป็นเจ้าถ่านและ
 กลายเป็นเมืองร้าง จึงมีคำคมได้กล่าวสืบทอดกันมา
 ถึงทุกวันนี้ว่า เวียงจันทน์ร้างเป็นโพ้นขี้หมาออก
 บางกอกร้างเป็นมุ้งกระต่ายนอน ...
 (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๐๑๑, หน้า ๘๗)

อนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมของลาว
 ได้เสนอโครงการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเวียงจันทน์ครบรอบ ๔๕๐ ปี^{*}
 ตลอดจนฉลองการจัดตั้งพรรคประชาชนปฏิวัติลาวครบรอบ ๓๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๕๓) โดยรัฐ
 ให้เหตุผลในการก่อสร้างอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ว่า เพื่อให้ประชาชนลาวทั้งในปัจจุบันและอนาคต

^{*} ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ สมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงย้ายเมืองหลวงจากเมืองเชียงทอง (หลวงพระบางในปัจจุบัน) มาอยู่ที่เมือง
 เวียงจันทน์ และใน พ.ศ. ๒๕๕๓ เวียงจันทน์ก็มีฐานะเป็นเมืองหลวงของลาวครบรอบ ๔๕๐ ปีพอดี

ได้ดำเนินในพระคุณของพระองค์ที่มีต่อเวียงจันทน์ แผ่นดินลาว และประชาชนลาวทั้งหมด
ทุกเผ่าชน (สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ, ๒๐๑๐, หน้า i)

การก่อสร้างอนุสาวรีย์เจ้านูวงศ์เริ่มดำเนินการเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยรัฐบาล
ได้จัดตั้งคณะกรรมการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของเจ้านูวงศ์เพื่อให้ได้รูปปั้นที่มี
ความเสมือนจริงมากที่สุด การค้นคว้าดังกล่าวคณะกรรมการอาศัยทั้งข้อมูลจากเอกสาร
ทางประวัติศาสตร์ ประกอบกับการสังเกตลักษณะทางกายภาพของบุตรหลานผู้สืบเชื้อสายมาจาก
เจ้านูวงศ์ซึ่งปัจจุบันตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต นำมาวิเคราะห์ร่วมกัน
ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ ดังนี้ เจ้านูวงศ์เป็นนักรบที่มีความองอาจสง่างาม พระวรกายกำยำ
แข็งแรงเนื่องจากทรงฝึกซ้อมการรบอยู่เสมอ ทรงมีพระสติปัญญาหลักแหลม สุขุมรอบคอบ
และมีความมุ่งมั่น ดังนั้นรูปปั้นเจ้านูวงศ์ที่ได้จึงมีลักษณะ คือ พระวรกายสูงใหญ่สง่างาม
พระเศียรใหญ่ หน้าผากกว้าง พระพักตร์สี่เหลี่ยม พระเนตรแหลมคม พระนาสิกใหญ่ พระโอษฐ์
กว้าง มีหนวด พระทนต์ขาว อกใหญ่ ไหล่กว้าง เอวเต็ม ท้องได้สัดส่วน แขนขายาวใหญ่
แข็งแรง นลองพระองค์ด้วยผ้าไหมสีทองประดับไหมดำทั้งเสื้อและโจงกระเบน (สถาบัน
วิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ, ๒๐๑๐, หน้า ๑๐๕-๑๐๖)

อนุสาวรีย์เจ้านูวงศ์ใช้เวลาในการก่อสร้างไม่ถึง ๑ ปีก็แล้วเสร็จ ในวันที่ ๗
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ รัฐบาลลาวได้ทำพิธีเปิดอนุสาวรีย์เจ้านูวงศ์ซึ่งหล่อด้วยทองแดงคิดเป็น
น้ำหนักถึง ๘ ตัน มีความสูงจากพื้นดินถึงจอมเกศ ๑๔.๕๕ เมตร (เฉพาะรูปปั้นสูง ๘.๒๕ เมตร)
อนุสาวรีย์นี้นับเป็นอนุสาวรีย์ที่ใหญ่ที่สุดและสูงที่สุดของลาวในปัจจุบัน (สถาบันวิทยาศาสตร์
สังคมแห่งชาติ, ๒๐๑๐, หน้า ๑๐๗) แต่ที่สำคัญกว่านั้น คือ พระอิริยาบถของเจ้านูวงศ์ที่พระหัตถ์
ซ้ายกุมพระแสงดาบประจำพระองค์ ส่วนพระหัตถ์ขวาผายไปเบื้องหน้า (อนุสาวรีย์เจ้านูวงศ์ตั้งอยู่
ริมแม่น้ำโขง หันหน้าออกสู่แม่น้ำ ส่วนอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำ คือ หน่วยเรือรักษาความสงบ
เรียบร้อยตามลำน้ำโขง (นรข.) เขตหนองคาย อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย) เสมือนต้องการ
สื่อสารอะไรบางอย่าง ซึ่งมีผู้ตีความหมายของการสื่อสารด้วยท่วงท่าดังกล่าวออกเป็น ๒ ประเด็น
ดังนี้

๑. เป็นทำที่เจ้าอนุวงศ์ทำการรวบรวมแม่ทัพนายกองและไพร่ฟ้าของพระองค์ เพื่อปลุกกระดมให้เกิดความสามัคคี ร่วมกันกอบกู้เอกราชจากศัตรูผู้รุกราน (อนันท์ พุทธิโชติ, ๒๕๕๕, หน้า ๑๕)

๒. พระหัตถ์ขวาที่ยื่นออกมาเป็นทำที่เจ้าอนุวงศ์แสดงถึงการให้อภัยแก่ศัตรูผู้รุกราน และผู้ที่เคยกระทำต่อพระองค์ (สายพิน แก้วงามประเสริฐ, ๒๕๕๑)

ข้อสันนิษฐานในข้อ ๒. ยังมีความสอดคล้องกับตำแหน่งที่ตั้งของอนุสาวรีย์ เจ้าอนุวงศ์ ณ สวนสาธารณะริมฝั่งโขง บริเวณบ้านคอนจัน ซึ่งปัจจุบันถูกเรียกว่า สวนเจ้าอนุวงศ์ โดยอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ถูกจัดให้ประดิษฐานอยู่ตรงกันข้ามกับพระเจดีย์ปราบเวียงที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำน้ำโขง (นรข.) เขตหนองคาย อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย อย่างพอดีราวกับจงใจ เพื่อประกาศให้ผู้คนทั้งสองฝั่งโขงได้รับรู้ถึงการให้อภัยต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต ลืมความบาดหมางแค้นเคืองแล้วหันมาเป็นมิตรที่ดีต่อกัน

ภาพที่ ๑๘๐ อนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์

ภาพที่ ๑๘๑ ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงตำแหน่งที่ตั้งของอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์และพระเจดีย์ปราบเวียง

ทัศนะของไทยที่มีต่อลาวและทัศนะของลาวที่มีต่อไทยในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๖)

ทัศนะของไทยที่มีต่อลาวและทัศนะของลาวที่มีต่อไทยในปัจจุบันสามารถจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้

ทัศนะของไทยที่มีต่อลาว

ภาพที่ ๑๗๒ วิทวัส ศรีวิหค เอกอัครราชทูตไทยประจำเวียงจันทน์

จากการสัมภาษณ์ท่านวิทวัส ศรีวิหค เอกอัครราชทูตไทยประจำเวียงจันทน์ ท่านมีมุมมองว่า

... ทุกประเทศล้วนเคยผ่านเหตุการณ์อันเลวร้ายทางประวัติศาสตร์ (bad history) มาเหมือนกันแทบทั้งสิ้น แต่เราในฐานะคนปัจจุบัน ควรมองข้ามเรื่องเหล่านั้น อย่ายึดติดกับอุดมการณ์จนเกินไป แต่ควรคำนึงถึงประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ควรเปิดใจ ให้เกียรติ

เคารพในอัตลักษณ์ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และมีความเอื้อเฟื้อ
ต่อประเทศเพื่อนบ้าน เพราะการมีเพื่อนบ้านที่ดีย่อมส่งผลให้
ประเทศไทยเข้มแข็ง ...

(วิทวัส ศรีวิหค, สัมภาษณ์, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔)

ภาพที่ ๑๑๓ อัจฉพรรณ บุญเจริญ

ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานอุดรธานี

คุณอัจฉพรรณ บุญเจริญ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานอุดรธานี
ซึ่งดูแลรับผิดชอบการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรธานีและหนองคาย ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการ
วางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย ซึ่งสะท้อนถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาว
โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์ปราบเวียงว่า

... กรณีนี้เป็นเรื่องที่จะเอียงค่อน เนื่องจากชื่อของโบราณสถาน
อาจส่งผลกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้
ณ ขณะนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังไม่มีแผน

ประชาสัมพันธ์โบราณสถานแห่งนี้ แต่ในอนาคต
หากที่ประชุม (ซึ่งประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบล
ที่ว่าการอำเภอศรีเชียงใหม่ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)
เห็นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ของจังหวัดหนองคาย การประชาสัมพันธ์ก็ควรใช้ความระมัดระวัง
อย่างสูง มิฉะนั้นอาจจะกลายเป็นปัญหา “น้ำผึ้งหยดเดียว” ...
(อรรถพรณ บุญเจริญ, สัมภาษณ์, ๘ มีนาคม ๒๕๕๖)

ทัศนคติของไทยที่มีต่อลาวในที่นี่ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลมาจากการตอบแบบสอบถามของ
คนไทย ๑๐๐ คนที่อาศัยร่วมอยู่ในชุมชนเดียวกันหรือชุมชนใกล้เคียงกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวใน
๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงของไทย ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก และชลบุรี
ซึ่งสามารถสรุปทัศนคติของไทยที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงของไทยใน
ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๖) ได้ตามตารางที่ ๕-๑๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๕ ทานทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์หรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ทราบ	๒๕
๒.ไม่ทราบ	๗๕

ที่มา: คนไทยในอำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก อำเภอพนมสนธิคม จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๑๐ ทานทราบเรื่องของเจ้าอนุวงศ์จากที่ใด

คำตอบ	(%)
๑.บรรพบุรุษ	๔
๒.หนังสือ	๒๑
๓.โรงเรียน	-

ที่มา: คนไทยในอำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๑๑ เรื่องของเจ้าอนุวงศ์ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับชาวลาวหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๔
๒.ไม่ใช่	๒๑
๓.เฉย ๆ เพราะเป็นเรื่องในอดีต ที่ผ่านมานานมากแล้ว	๖๒

ที่มา: คนไทยในอำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๑๒ ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวลาวที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่านหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๑๐๐
๒.ไม่ใช่	-
๓.เฉย ๆ	-

ที่มา: คนไทยในอำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๑๓ ท่านคิดว่าคนไทยกับคนลาวเป็นมิตรที่ดีต่อกันหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๑๐๐
๒.ไม่ใช่	-
๓.เฉย ๆ	-

ที่มา: คนไทยในอำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คน

ทัศนะของลาวที่มีต่อไทย

ภาพที่ ๑๗๔ ดร.สมจิต ประเสริฐศักดิ์

เลขาธิการด้านการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูตลาว

ดร.สมจิต ประเสริฐศักดิ์ เลขาธิการด้านการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูตลาว
ได้กล่าวถึงทัศนะของลาวที่มีต่อไทยว่า

... เจ้าอนุวงศ์เป็นวีรบุรุษของพวกเรา วีรกรรมและ
ความเสียสละของพระองค์ยังคงติดตรึงอยู่ในหัวใจ
ของคนลาวทุกคน แต่ก็หวังว่าไทยและลาวควรลืม
ความบาดหมางในอดีต หันมาร่วมมือกันพัฒนา
ประเทศ โดยอยู่บนพื้นฐานของความจริงใจต่อกัน
อย่างแท้จริง ...

(สมจิต ประเสริฐศักดิ์, สัมภาษณ์, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔)

ภาพที่ ๑๗๕ ดร.สุเนต โพธิ์सान

สุเนต โพธิ์सान อดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และคณะกรรมการพิจารณาแบบเรียนประวัติศาสตร์ลาว ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้กล่าวถึงทัศนะของลาวที่มีต่อไทยว่า

... เรื่องความขัดแย้งระหว่างไทยและลาวในสมัยเจ้าอนุวงศ์
เป็นเหตุการณ์สำคัญที่อยู่ในตำราเรียนประวัติศาสตร์
ซึ่งเยาวชนลาวทุกคนต้องเรียน แต่คาดว่าเยาวชนส่วนใหญ่
มีวิจารณญาณแยกแยะอดีตกับปัจจุบันได้ การทำสงคราม
รบราฆ่าฟันกันเป็นวิถีของคนในอดีต เมื่อเหตุการณ์ได้
ผ่านมาแล้วก็ควรปล่อยผ่านไป เยาวชนไทยและลาวควร
ให้ความสำคัญกับอนาคตมากกว่าการคิดเจ็บแค้น
เรื่องในอดีต ...

(สุเนต โพธิ์सान, สัมภาษณ์, ๑ มีนาคม ๒๕๕๖)

ในส่วนของผู้ในระดับชาติของลาวได้แสดงทัศนคติที่มีต่อไทย ดังปรากฏในตารางที่ ๑๔-๑๗ ดังนี้

ตารางที่ ๑๔ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นมิตรต่อลาวไว้บ้างหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มี	๖๑
๒.ไม่มี	๓
๓.คิดไม่ออก	๒๘
๔.ไม่ตอบ	๓

ที่มา: (เขียน วีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๑๕ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นปรปักษ์ต่อลาวไว้บ้างหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มี	๗๕
๒.ไม่มี	๓
๓.คิดไม่ออก	๘
๔.ไม่ตอบ	๑๐

ที่มา: (เขียน วีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๑๖ ปัจจุบันท่านคิดว่าไทยเป็นมิตรหรือศัตรูของลาว

คำตอบ	(%)
๑.เป็นมิตรที่ดี	๐
๒.เป็นมิตรมากกว่าเป็นศัตรู	๔๑
๓.เป็นศัตรูที่ร้าย	๐
๔.เป็นศัตรูมากกว่าเป็นมิตร	๓๖
๕.ไม่ออกความเห็น	๒๐
๖.ไม่ตอบ	๓

ที่มา: (เจียน วีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๑๗ ท่านคิดว่าคนในประเทศต่อไปนี้ใครจริงใจต่อลาวมากเป็นอันดับ ๑

คำตอบ	(%)
๑.ไทย	๐
๒.เวียดนาม	๕๑
๓.กัมพูชา	๓
๔.ญี่ปุ่น	๒๓
๕.จีน	๑๕
๖.สหรัฐอเมริกา	๐
๗.ไม่ตอบ	๙

ที่มา: (เจียน วีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ทัศนะของนักศึกษาลาวในไทยต่อไทยสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๑๘-๒๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑๘ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นมิตรต่อลาวไว้บ้างหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มี	๔๘
๒.ไม่มี	๑๕
๓.คิดไม่ออก	๓๓
๔.ไม่ตอบ	๐

ที่มา: (เขียน ชีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๑๙ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นปฏิกษ์ต่อลาวไว้บ้างหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มี	๕๕
๒.ไม่มี	๔
๓.คิดไม่ออก	๓๓
๔.ไม่ตอบ	๐

ที่มา: (เขียน ชีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๒๐ ปัจจุบันท่านคิดว่าไทยเป็นมิตรหรือศัตรูของลาว

คำตอบ	(%)
๑.เป็นมิตรที่ดี	๑๕
๒.เป็นมิตรมากกว่าเป็นศัตรู	๓๗
๓.เป็นศัตรูที่ร้าย	๐
๔.เป็นศัตรูมากกว่าเป็นมิตร	๑๑
๕.ไม่ออกความเห็น	๓๗
๖.ไม่ตอบ	๐

ที่มา: (เจียน ชีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๒๑ ท่านคิดว่าคนในประเทศต่อไปนี้ใครจริงใจต่อลาวมากเป็นอันดับ ๑

คำตอบ	(%)
๑.ไทย	๔
๒.เวียดนาม	๔๑
๓.กัมพูชา	๐
๔.ญี่ปุ่น	๑๑
๕.จีน	๔
๖.สหรัฐอเมริกา	๔
๗.ไม่ตอบ	๓๖

ที่มา: (เจียน ชีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ทักษะของคนลาวที่ด่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาวจังหวัดหนองคายต่อไทยสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒๒-๒๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒๒ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นมิตรต่อลาวไว้บ้างหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มี	๖๘
๒.ไม่มี	๐
๓.คิดไม่ออก	๓๒
๔.ไม่ตอบ	๐

ที่มา: (เจียน วีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๒๓ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นปรปักษ์ต่อลาวไว้บ้างหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มี	๔๖
๒.ไม่มี	๑๑
๓.คิดไม่ออก	๔๓
๔.ไม่ตอบ	๐

ที่มา: (เจียน วีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๒๔ ปัจจุบันท่านคิดว่าไทยเป็นมิตรหรือศัตรูของลาว

คำตอบ	(%)
๑.เป็นมิตรที่ดี	๓๕
๒.เป็นมิตรมากกว่าเป็นศัตรู	๕๓
๓.เป็นศัตรูที่ร้าย	๐
๔.เป็นศัตรูมากกว่าเป็นมิตร	๐
๕.ไม่ออกความเห็น	๔
๖.ไม่ตอบ	๐

ที่มา: (เจียน ชีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

ตารางที่ ๒๕ ท่านคิดว่าคนในประเทศต่อไปนี้ใครจริงใจต่อลาวมากเป็นอันดับ ๑

คำตอบ	(%)
๑.ไทย	๑๑
๒.เวียดนาม	๔๖
๓.กัมพูชา	๐
๔.ญี่ปุ่น	๑๘
๕.จีน	๔
๖.สหรัฐอเมริกา	๐
๗.ไม่ตอบ	๒๑

ที่มา: (เจียน ชีระวิทย์, ๒๕๔๔, หน้า ๒๕-๓๑, ๖๐)

นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงของไทย ยังได้แสดงทักษะของตนที่มีต่อไทย ซึ่งสามารถสรุปและแบ่งทักษะดังกล่าวได้ กล่าวคือ ทักษะของลาวเวียงที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงที่มีต่อไทยในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๖) ตามตารางที่ ๒๖-๓๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒๖ ท่านทราบหรือไม่ว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศลาว

คำตอบ	(%)
๑.ทราบ	๗๑
๒.ไม่ทราบ	๒๙

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๒๗ ท่านทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์หรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ทราบ	๘๖
๒.ไม่ทราบ	๑๔

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๒๘ ท่านทราบเรื่องของเจ้าอนุวงศ์จากที่ใด

คำตอบ	(%)
๑.บรรพบุรุษ	๗๑
๒.หนังสือ	๒๕
๓.โรงเรียน	-

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๒๙ เรื่องของเจ้าอนุวงศ์ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับคนไทยหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๒๘
๒.ไม่ใช่	๒๕
๓.เฉย ๆ เพราะเป็นเรื่องในอดีตที่ผ่านมานานมากแล้ว	๔๓

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๓๐ ท่านมีความสุขกับสถานที่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในปัจจุบันหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มีความสุข	๑๐๐
๒.ไม่มีความสุข	-

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๓๑ ท่านมีความสุขที่ได้อยู่ในประเทศไทยหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มีความสุข	๑๐๐
๒.ไม่มีความสุข	-

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๓๒ หากเลือกได้ท่านต้องการตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด

คำตอบ	(%)
๑.ประเทศไทย	๘๖
๒.สปป.ลาว	๑๔

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๓๓ ท่านรู้สึกภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ตนหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ภูมิใจ	๑๐๐
๒.ไม่ภูมิใจ	-

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๓๔ ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไทยที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่านหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๑๐๐
๒.ไม่ใช่	-
๓.เฉย ๆ	-

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๓๕ ท่านคิดว่าคนลาวกับคนไทยเป็นมิตรที่ดีต่อกันหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๑๐๐
๒.ไม่ใช่	-
๓.เฉย ๆ	-

ที่มา: ชาวลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

ทักษะของลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกที่มีต่อไทยในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๖)
สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๓๖-๔๕ ดังนี้

ตารางที่ ๑๖ ท่านทราบหรือไม่ว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศลาว

คำตอบ	(%)
๑.ทราบ	๗๐
๒.ไม่ทราบ	๓๐

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๑๗ ท่านทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์หรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ทราบ	๔๖
๒.ไม่ทราบ	๕๓

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๑๘ ท่านทราบเรื่องของเจ้าอนุวงศ์จากที่ใด

คำตอบ	(%)
๑.บรรพบุรุษ	๒๑
๒.หนังสือ	๒๑
๓.โรงเรียน	๕

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๓๕ เรื่องของเจ้านายวงศ์ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับคนไทยหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๓
๒.ไม่ใช่	๓๐
๓.เฉย ๆ เพราะเป็นเรื่องในอดีตที่ผ่านมานานมากแล้ว	๖๓

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๔๐ ท่านมีความสุขกับสถานที่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในปัจจุบันหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มีความสุข	๑๐๐
๒.ไม่มีความสุข	-

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๔๑ ท่านมีความสุขที่ได้อยู่ในประเทศไทยหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.มีความสุข	๑๐๐
๒.ไม่มีความสุข	-

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๔๒ หากเลือกได้ท่านต้องการตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด

คำตอบ	(%)
๑.ประเทศไทย	๕๘
๒.สปป.ลาว	๒

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๔๓ ท่านรู้สึกภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ตนหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ภูมิใจ	๑๐๐
๒.ไม่ภูมิใจ	-

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๔๔ ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไทยที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่านหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๑๐๐
๒.ไม่ใช่	-
๓.เฉย ๆ	-

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน

ตารางที่ ๔๕ ท่านคิดว่าคนลาวกับคนไทยเป็นมิตรที่ดีต่อกันหรือไม่

คำตอบ	(%)
๑.ใช่	๑๐๐
๒.ไม่ใช่	-
๓.เฉย ๆ	-

ที่มา: ชาวลาวพวนอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน ๑๐๐ คน